

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут економіки та управління
Факультет менеджменту

Кафедра економіки підприємств

**ЕКОНОМІКА І БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК
У ТВАРИННИЦТВІ**

методичні рекомендації та завдання до практичних занять і
самостійної роботи для здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр»
напряму 6.090102 «Технологія виробництва і переробки продукції
тваринництва» (спеціальність 204 «Технологія виробництва і
переробки продукції тваринництва) денної та заочної форми навчання

МИКОЛАЇВ
2016

УДК 338.43:657:636
ББК 65.052.232+65.325.2
Е45

Друкується за рішенням науково-методичної комісії факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету від _____.2016 р., протокол № ____.

Укладачі:

Г. В. Коваленко – канд. екон. наук, асистент кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет.

О. С. Альбещенко – асистент кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет.

Рецензенти:

Т. Я. Іваненко – канд. екон. наук, доцент кафедри управління інноваційною діяльністю підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

О. М. Дробітько – канд. с.-г. наук, Голова ФГ «Олена» Братського району
Миколаївської області

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Модуль 1. Ресурсний потенціал тваринництва та ефективність його використання.....	4
Тема 1. Визначення економічної ефективності використання земельних угідь.....	4
Тема 2. Економічна ефективність використання виробничих фондів, техніки і застосування хімічних засобів в тваринництві.....	10
Тема 3. Визначення продуктивності праці у тваринницьких галузях.....	20
Тема 4. Визначення рівня інтенсивності і економічної ефективності інтенсифікації у тваринницьких галузях.....	22
Тема 5. Визначення рівня спеціалізації і її ефективності.....	25
Тема 6. Визначення ефективності сільськогосподарського виробництва.....	29
Модуль 2. Економіка виробництва продукції тваринництва.....	32
Тема 7. Аналіз рівня і структури продукції тваринництва.....	32
Тема 8. Економічна оцінка кормових культур і культурних пасовищ.....	34
Тема 9. Визначення економічної ефективності зооветеринарних ресурсів.....	38
Модуль 3. Теоретичні основи бухгалтерського обліку.....	44
Тема 10. Бухгалтерський баланс і система рахунків бухгалтерського обліку.....	44
Модуль 4. Облік грошових коштів, розрахункових операцій, запасів і необоротних активів та витрат виробництва в тваринництві.....	45
Тема 11. Облік грошових коштів та розрахункових операцій.....	45
Тема 12. Облік оплати праці і розрахунків з працівниками.....	46
Тема 13. Облік виробничих запасів, готової продукції, тварин на вирощуванні та відгодівлі.....	48
Тема 14. Облік основних засобів та нематеріальних активів.....	51
Тема 15. Облік витрат та виходу продукції тваринництва.....	52
Додатки.....	83
Література.....	61

ВСТУП

Надійне забезпечення країни продовольством та сільськогосподарською сировиною — це найважливіша задача, вирішення якої потребує безперервного вдосконалення економічної підготовки студентів вищих навчальних закладів. Глибокі економічні знання є важливою умовою фундаментальної професійної підготовки спеціалістів вищої кваліфікації. Вони дозволяють їм підходити до вирішення господарських задач з широких економічних та соціальних позицій, брати активну участь у розробці та здійсненні заходів щодо підвищення ефективності і якості роботи на дорученій виробничій ділянці. Це повною мірою відноситься і до здобувачів вищої освіти напряму 6.090102 “Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва”.

Дисципліна “Економіка і бухгалтерський облік у тваринництві” вивчається за допомогою лекцій, семінарських занять, виконання практичних завдань, а також самостійної роботи здобувачів вищої освіти в аудиторний та позааудиторний час. Задача розроблених методичних рекомендацій — надання теоретичної допомоги при виконанні практичних завдань. У центрі уваги знаходяться питання визначення економічної ефективності використання ресурсів та облік у тваринницькій галузі, а також економіка виробництва продукції тваринництва.

Практичні завдання виконуються на матеріалах річних звітів сільськогосподарських підприємств. В окремих випадках використовуються умовні дані і дані літературних джерел. Отримуючи завдання, здобувачі вищої освіти самостійно проводять розрахунки, аналізують результати та роблять необхідні висновки. Повнота ведення запису, достовірність отриманих результатів контролюється викладачем, який проводить заняття. За необхідності, викладачем даються додаткові пояснення і рекомендації.

МОДУЛЬ 1. РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТВАРИННИЦТВА ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ

Тема 1. Предмет, методи і завдання науки

Тестові завдання

1. Методи досліджень в економіці і обліку у тваринництві:

- а) сукупність засобів і прийомів вивчення природних і суспільних явищ;
- б) статистико-економічний, монографічний;
- в) збір і вивчення фактів;
- г) розрахунково-конструктивний, балансовий;
- д) систематизація даних;
- ж) експериментальний, економіко-математичний.

2. Значення сільського господарства як галузі визначається тим, що:

- а) це найперша умова розвитку суспільства;
- б) у валовому суспільному продукті частка сільського господарства становить більше 20%;
- в) це істотне джерело нагромадження, що забезпечує понад 23% загальної суми національного доходу країни.
- г) дає робочі місця;
- д) визначає темпи розвитку економіки країни в цілому;

3. Особливості сільськогосподарського виробництва:

- а) розвивається на основі різних форм власності;
- б) головним і незамінним засобом виробництва є земля ;
- в) економічний процес відтворення тісно переплітається з природним процесом;
- г) забезпечує інтенсивний розвиток всіх галузей народного господарства;
- д) значна різниця між періодом виробництва і робочим періодом;
- е) нерівномірне використання робочої сили;
- ж) просторово розосереджено;
- з) використовує досягнення науково-технічного прогресу;
- і) частина одержаної продукції використовується в подальшому виробничому процесі;
- к) великий вплив природно-кліматичних умов.

Тема 2. Визначення економічної ефективності використання земельних угідь

Мета занять: вивчити показники і методику визначення рівня економічної ефективності використання землі.

Земля як особливий засіб виробництва повинна використовуватися високоефективно. Показником, що характеризує рівень економічної ефективності використання землі, є виробництво продукції з одиниці земельної площі в натуральному та вартісному виразі. Поряд з визначенням рівня економічної ефективності використання земельних сільськогосподарських угідь, визначається ступінь використання закріпленої за господарством землі.

Основним показниками рівня економічної ефективності і ступеня використання земельних угідь тваринницькими галузями є:

- виробництво тваринницької продукції на одиницю площі сільгоспугідь та кормових культур;
- питома вага ріллі, що використовується під кормові культури, в її загальній площі;
- кормова площа, що припадає на 1 умовну голову худоби;
- використання кормів власного виробництва на 1 умовну голову худоби;
- виробництво кормів з 1 га земельної площі.

Раціональне використання земельних угідь — важлива умова збільшення виробництва сільськогосподарської продукції і підвищення економічної ефективності сільського господарства.

Завдання 1.1. Розрахувати структуру земельного фонду сільськогосподарського підприємства, виявити трансформацію земель.

Методика і порядок виконання завдання

Завдання виконується на матеріалах річного звіту господарства. Вихідні дані і результати виконаних розрахунків заносяться у таблицю 1.1.

Аналізуючи показники таблиці 1.1., необхідно:

- виявити кількісні зміни у землекористуванні господарства;
- визначити, площі яких земельних угідь змінилися, за рахунок чого відбулися зміни і який характер трансформації земель (позитивний чи негативний).

У висновках слід також намітити шляхи покращення використання земель у господарстві.

Таблиця 2.1.

Склад та структура сільськогосподарських
угідь _____
(назва підприємства, район)

Види угідь	Загальна земельна площа		Площа сільськогосподарських угідь	
	га	%	га	%
Загальна земельна площа		100,0		
Сільськогосподарські угіддя, в т.ч.:				100,0
- рілля				
- багаторічні насадження				
- сіножаті				
- пасовища				
- перелоги				
Інші землі				

Завдання 1.2. Розрахувати показники рівня економічної ефективності використання сільськогосподарських угідь.

Методика і порядок виконання завдання.

Показники рівня економічної ефективності використання земельних сільськогосподарських угідь розраховуються на основі матеріалів річного звіту господарства. Дані, необхідні для виконання завдання, зведено у таблиці 2.2. – 2.5.

Таблиця 2.2.

Вихідні дані для розрахунку натуральних показників ефективності
використання землі

Показники	Базисний рік	Звітний рік	Звітний рік до базисного, %
Площа сільськогосподарських угідь, га			
Площа ріллі, га			
Площа посіву, га:			
- зернових та зернобобових (без кукурудзи),			
- соняшнику			
- ...			
Валовий збір, ц:			
- зернових та зернобобових (без кукурудзи) у масі після доробки			
- соняшника в масі після доробки			
- ...			
Валовий надій молока, ц			
Приріст, ц:			
- ВРХ			
- свиней			

- птиці			
Яйця, тис.шт.			

Таблиця 2.3.

Економічна ефективність використання землі за натуральними показниками

Показники	Базисний рік	Звітний рік	Звітний рік до базисного, %
Урожайність, ц/га:			
- зернових і зернобобових			
- соняшнику			
- ...			
Вироблено в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь, ц:			
- молока,			
- приросту ВРХ			
Вироблено в розрахунку на 100 га ріллі продукції свинарства, ц			
Вироблено в розрахунку на 100 га посівів зернових та зернобобових культур:			
- яєць, тис. шт.			
- приросту птиці, ц			

Таблиця 2.4.

Вихідні дані для розрахунку вартісних показників економічної ефективності використання землі

Показники	Базисний рік	Звітний рік	Звітний рік до базисного, %
Площа сільськогосподарських угідь			
Валова продукція с/г (в пост. цінах 2010 р.), тис. грн.			
Валова продукція с/г(в поточних цінах), тис. грн.			
Валовий дохід, тис. грн.			
Чистий дохід, тис. грн.			
Виручка від реалізації с.-г. продукції, тис. грн.			
Прибуток від реалізації с.-г. продукції, тис. грн.			

Таблиця 2.5.

Економічна ефективність використання землі за вартісними показниками

Показники	Базисний рік	Звітний рік	Звітний рік до базисного, %
Вироблено на 1 га с.-г. угідь, тис. грн.:			
- валової продукції с.-г. виробництва (в пост. цінах 2010 р.)			
- валової продукції с.-г. виробництва (в поточних цінах)			
- валового доходу			
- чистого доходу			
Одержано з 1 га сільськогосподарських угідь, тис. грн.			

- виручки від реалізації сільськогосподарської продукції			
- прибутку			

На основі отриманих даних робляться висновки, в яких необхідно відзначити досягнутий рівень ефективності використання земельних угідь господарства у звітному році, порівняти його з базисним, дати загальні висновки про ефективність використання землі і визначити шляхи її покращення.

Завдання 2.3. Розрахувати показники рівня економічної ефективності і ступеня використання земельних кормових угідь тваринницькими галузями.

Методика і порядок виконання завдання.

Завдання виконуються на матеріалах річного звіту господарств і додатків 1 і 2 методичних вказівок. Дані, необхідні для проведення розрахунків, заносяться у таблицю 2.6.

Таблиця 2.6.

Вихідні дані для розрахунку показників рівня економічної ефективності і ступеня використання земельних кормових угідь.

Показники	Базисний рік	Звітний рік
1.Вартість валової продукції сільського господарства – всього тис. грн.		
2.Розмір валового доходу, створеного у тваринництві, тис. грн.		
3.Загальна площа посівів, га		
4.Загальна кормова площа, га		
5.Середньорічне поголів'я худоби і птиці, умов. гол.		
6.Затрати кормів — всього, ц. корм. од у тому числі кормів власного виробництва		

Загальна кормова площа — це сума площ сіяних кормових культур і природних кормових угідь.

Площа землі, зайнята під кормовими культурами, визначається за даними форми №29 — АПК і середньої врожайності цих культур за вирахуванням насіння.

Приклад. Витрати зерна у господарстві склали в натурі 10000ц, у тому числі — 1000ц купленого. Різниця між цими величинами (9000ц) являє собою кількість зерна власного виробництва, використаного на корми тварин і птиці. Для розрахунку площі землі, зайнятої під фуражними культурами, необхідно 9000ц розділити на врожайність зернових з 1 га за винятком насіння (дані додатку 1).

Отримаємо, що площа зернофуражних культур у господарстві дорівнює $9000 : (32-2)=300$ га.

Середньорічне поголів'я худоби і птиці береться із форми №50 — АПК і переводиться в умовне за допомогою прийнятих коефіцієнтів (додаток 2).

Витрати власних кормів у кормових одиницях визначаються за даними форми №13 — АПК шляхом вирахування із загальної кількості витрат кормових одиниць покупних.

Результати зроблених розрахунків заносяться у таблицю 2.7.

Таблиця 2.7.

Рівень економічної ефективності і ступінь використання
земельних кормових угідь

Показники	Базисний рік	Звітний рік
1. Вироблено у розрахунку на 100 га кормової площі, грн: - валової продукції - валового доходу		
2. Питома вага посівів кормових культур у загальній площі посівів, %		
3. Загальна кормова площа, що припадає на 1 умовну голову худоби і птиці, га		
4. Витрати кормів на 1 умовну голову худоби та птиці, ц. корм. од., у тому числі кормів власного виробництва		
5. Вихід кормів з 1 га кормової площі, ц. корм. од.		

На основі розрахункових показників зробити висновки про рівень ефективності та ступінь використання земельних кормових угідь господарства і визначити шляхи їх підвищення.

Тестові завдання:

1. Бонітування земель це:

- кількісний та якісний облік земель;
- якісна оцінка ґрунтів як природного тіла;
- розподіл земельного фонду за окремими видами сільгоспугідь;
- перехід одних видів земельних угідь у інші.

2. Економічна оцінка землі це:

- питома вага кожного виду земель у їх загальній площі;
- реєстрація землекористувань;
- оцінка землі як засобу виробництва;
- інтенсивне використання землі;

д) систематизація ґрунтів за ступенем їх родючості.

3. Основні напрями підвищення економічної ефективності використання землі:

- а) система заходів щодо підвищення родючості земель;
- б) бонітування земель;
- в) охорона ґрунтів від ерозії та інших руйнівних процесів;
- г) кількісний та якісний облік земель;
- д) зменшення площ земель, які випадають із сільськогосподарського обороту.

4. Трансформація земель це:

- а) приватизація земельних ділянок;
- б) перехід одного виду земельних угідь в інший;
- в) суспільне користування землею.

5. Абсолютна економічна родючість характеризуються:

- а) здатністю створювати врожай;
- б) кількістю продукції з одиниці земельної площі;
- в) результатом додаткових вкладень праці і коштів в обробіток землі.

6. До сільгоспугідь відносяться:

- а) землі сільськогосподарських підприємств і господарств;
- б) рілля;
- в) багаторічні культурні насадження;
- г) землі лісового фонду;
- д) сіножаті;
- е) пасовища;
- є) землі запасу;
- ж) залежі та перелоги.

7. Земельний кадастр це:

- а) оцінка земель;
- б) правила використання землі;
- в) сукупність необхідних і обґрунтованих відомостей про природні властивості земель, їх господарський і правовий стан.

8. Земельний кадастр включає:

- а) натуральні показники економічної ефективності використання землі;
- б) державну реєстрацію землекористувань;
- в) кількісний і якісний облік земель;
- г) вартісні показники ефективності використання земель;
- д) бонітування ґрунтів;
- е) економічну оцінку землі.

9. До натуральних показників економічної ефективності використання

земельних угідь відносять:

- а) урожайність сільськогосподарських культур;
- б) інтенсифікацію сільського господарства;
- в) виробництво окремих видів сільськогосподарської продукції з розрахунку на 100 га відповідних земельних угідь;
- г) спеціалізацію сільського господарства.

10. Єдиний земельний фонд України складає площу:

- а) 42 млн. га
- б) 60,4 млн. га
- в) 33,4 млн. га

11. Відповідно до цільового призначення земельний фонд поділяється на категорії:

- а) землі сільськогосподарського призначення;
- б) сіножаті;
- в) землі населених пунктів;
- г) землі промисловості, транспорту, зв'язку;
- д) рілля;
- е) землі природоохоронного, оздоровчого, історико – культурного призначення;
- ж) загальна земельна площа;
- з) землі лісового фонду;
- і) землі водного фонду;
- к) інші категорії;
- л) землі запасу.

12. Види родючості ґрунту:

- а) незамінний засіб виробництва;
- б) штучна;
- в) приватизована;
- г) природна;
- д) економічна;
- е) державна.

13. Форми власності на землю:

- а) державна;
- б) загальна;
- в) колективна;
- г) приватна;
- д) громадянська.

14. Земельні ділянки передаються безплатно у приватну власність громадянам:

- а) для ведення селянського (фермерського) господарства;
- б) для суспільного користування;

- в) для ведення особистого підсобного господарства;
- г) для ведення колективного садівництва;
- д) для створення КСП;
- е) для будівництва житла;
- ж) для будівництва гаража;
- з) для створення акціонерного товариства.

15. До вартісних показників економічної ефективності використання земельних угідь відносять:

- а) вартість валової продукції з розрахунку на 1 га сільгоспугідь;
- б) виробництво молока на 100 га сільгоспугідь;
- в) валовий дохід з розрахунку на 1 га сільгоспугідь;
- г) виробництво зерна на 100 га ріллі;
- д) прибуток з розрахунку на 1 га сільгоспугідь;
- е) чистий дохід з розрахунку на 1 га сільгоспугідь.

16. На ефективність використання землі впливають:

- а) рівень розвитку продуктивних сил;
- б) ступінь розораності землі;
- в) рівень сільськогосподарського виробництва;
- г) структура посівних площ;
- д) оренда землі;
- е) частка меліорованих земель у загальній площі сільгоспугідь.

Тема 3. Економічна ефективність використання виробничих фондів, техніки і застосування хімічних засобів у тваринництві

Мета занять: засвоїти методику вивчення економічної ефективності використання основних фондів і оборотних засобів, застосування нової техніки і хімічних засобів у тваринництві.

Сільськогосподарські підприємства прикладають значні зусилля для зміцнення матеріально-технічної бази тваринництва, переводу цієї галузі на інтенсивний шлях розвитку. Тому важливо вміти визначати економічну ефективність використання наявних засобів виробництва, давати економічну оцінку новій техніці і технології, породам сільськогосподарських тварин і іншим досягненням науково-технічного прогресу, впроваджуємого у виробництво.

Економічна ефективність використання виробничих основних фондів, у тому числі і в тваринництві, характеризується системою показників. Основні з них — фондівіддача і фондомісткість продукції. Обчислюються також вихід валової продукції і валового доходу на умовну голову худоби і птиці та строк окупності основних фондів.

Показниками економічної ефективності використання оборотних засобів у тваринництві є вихід валової продукції і валового доходу на одиницю вартості оборотних засобів, коефіцієнт обігу і час обігу оборотних засобів.

Економічна ефективність використання сукупних виробничих фондів характеризується показниками фондівдачі виробничих фондів і нормою прибутку.

Для економічної оцінки застосування в тваринництві нової техніки і технології використовуються такі показники як продуктивність праці, собівартість і рентабельність виробництва продукції, економія витрат, строк окупності капітальних вкладень на впровадження засобів механізації та інші.

Раціональне використання засобів виробництва, застосування досягнень науково-технічного прогресу є вирішальними факторами підвищення економічної ефективності виробництва продукції тваринництва.

Завдання 3.1. Розрахувати показники економічної ефективності використання виробничих фондів у тваринництві.

Методика і порядок виконання завдання.

Завдання виконуються на основі даних річного звіту господарства. Окремі вихідні дані вже використовувалися при проведенні розрахунків, тому їх можна взяти з попередніх завдань. Вся необхідна інформація заноситься у таблицю 3.1.

Таблиця 3.1.

Вихідні дані для розрахунку показників ефективності і використання виробничих фондів тваринництва

Показники	Базисний рік	Звітний рік
1.Вартість валової продукції, тис. грн		
2.Розмір валового доходу; тис. грн		
3.Середньорічна вартість виробничих основних фондів, тис. грн		
4.Середньорічна вартість оборотних фондів, тис. грн		
5.Сума прибутку, тис. грн		
6.Середньорічне поголів'я худоби і птиці, ум. гол.		

Показники, обчислені на основі даних таблиці 3.1., зводяться у таблицю 3.2.

Після проведення всіх необхідних розрахунків слід зробити висновки, в яких відмітити досягнутий рівень ефективності використання основних фондів і оборотних засобів господарства, порівняти отримані показники з середніми по району, визначити головні напрямки підвищення ефективності використання виробничих фондів у тваринництві.

Таблиця 3.2.

Економічна ефективність використання виробничих фондів у тваринництві

Показники	Базисний рік	Звітний рік
1. Основні фонди		
1. Вироблено з розрахунку на 100 грн основних фондів (фондовіддача), грн:		
- валової продукції		
- валового доходу		
2. Отримано з розрахунку на 1 ум. гол. худоби і птиці, грн:		
- валової продукції		
- валового доходу		
3. Вартість основних фондів з розрахунку на 100 грн валової продукції (фондомісткість), грн		
4. Строк окупності основних фондів, років		
2. Оборотні фонди		
5. Вироблено з розрахунку на 100 грн оборотних фондів, грн:		
- валової продукції		
- валового доходу		
6. Вартість оборотних фондів з розрахунку на 100 грн валової продукції, грн		
7. Коефіцієнт обігу оборотних фондів		
8. Час обігу оборотних фондів, днів		
3. Сукупні фонди		
9. Вартість валової продукції з розрахунку на 100 грн виробничих фондів, грн		
10. Норма прибутку, %		

Завдання 3.2. Визначити показники порівняльної ефективності капітальних вкладень при будівництві тваринницького комплексу і вибрати варіант капітальних вкладень.

Методика і порядок виконання завдання

Строк окупності капітальних вкладень визначається діленням всієї суми капітальних вкладень на прибуток, отриманий за рік після освоєння капітальних вкладень.

Повний строк окупності капітальних вкладень включає строк окупності після вводу в експлуатацію плюс період будівництва. У випадках, коли об'єкт починає використовуватися і давати прибуток ще до закінчення будівництва, строк окупності визначають діленням різниці між капітальними вкладеннями і прибутком, отриманим до закінчення будівництва, на прибуток, отриманий на

протязі року після закінчення будівництва.

Коефіцієнт ефективності капітальних вкладень визначається як частина від ділення прибутку (чистого доходу) після освоєння на капітальні вкладення. Цей коефіцієнт порівнюється з нормативним, який для сільського господарства прийнятий 0,7, а вкладень у нову техніку — 0,15.

При виборі варіантів капітальних вкладень використовується показник приведених витрат. Він визначається як сума поточних витрат (собівартості) з капітальними вкладеннями, помноженими на нормативний коефіцієнт ефективності.

Втрати від заморожування засобів за період будівництва (ВЗ) визначають за формулою:

$$B3 = \sum K_i \cdot E_n [T_{cm} - (M_i - 1)],$$

де K_i - капітальні вкладення в i - тому році;

T_{cm} — строк будівництва, років;

M_i - порядковий рік будівництва.

Приведені капітальні вкладення ($K_{прив}$) розраховуються так

$$\hat{E}_{\text{прив}} = \frac{\tilde{N}}{\hat{A}i} + \hat{E}$$

де C — поточні витрати (собівартість) за варіантом;

K — капітальні вкладення у будівництво;

E_n — нормативний коефіцієнт ефективності.

За результатами розрахунків необхідно вибрати варіант капітальних вкладень і обґрунтувати свій вибір. Завдання виконуються з використанням наступних даних (таблиця 3.3. - 3.4).

Таблиця 3.3.

Вихідні дані для визначення показників порівняльної ефективності капітальних вкладень, тис. грн

Показники	Варіанти		
	1	2	3
1. Капітальні вкладення по роках:			
I	300	200	450
II	300	300	450
III	300	400	-
Всього	900	900	900
2. Собівартість всієї продукції у рік освоєння	700	700	700
3. Виручка від реалізації продукції у рік освоєння	900	900	900

4. Прибуток, отриманий в період будівництва по роках:			
II	10	-	70
III	50	30	-
Всього:	60	30	70

Таблиця 3.4.

**Визначення показників порівняльної ефективності
капітальних вкладень**

Показники	Варіанти		
	1	2	3
Капітальні, вкладення, тис. грн			
Чистий дохід, тис. грн: - після освоєння; - до освоєння			
Строк окупності капітальних вкладень після вводу об'єкта, років			
Повний строк окупності капітальних вкладень, років			
Коефіцієнт ефективності капітальних вкладень			
Втрати від заморожування засобів у період будівництва, тис. грн			
Приведені витрати, тис. грн			
Приведені капітальні вкладення, тис. грн			

Завдання 3.3. Визначити економічну ефективність застосування нової техніки і прогресивної технології на фермі на 800 корів.

Методика і порядок виконання завдання.

Завдання виконується з використанням даних таблиці 3.5., Практикуму з економіки тваринництва та даних з річних звітів господарства

Таблиця 3.5.

**Вихідні дані для розрахунку показників економічної
ефективності використання нової техніки на фермі ВРХ**

Показники	Варіанти	
	існуючий	проект
1. Балансова вартість приміщень і споруд, тис. грн.	842,1	842,1
2. Капітальні вкладення в нову техніку, тис. грн.	-	83,84
3. Середньорічний надій молока на 1 корову, ц	4100	4100
4. Валовий надій молока, ц	33940	33940
5. Закупівельна ціна 1ц молока, грн. 1
6. Вартість валової продукції молока, тис. грн. 2
7. Кількість робітників на фермі, люд.	120	49
8. Витрати праці — всього, тис. люд. - год.	252,0	102,9

9.Витрати кормів —всього, ц.к.о.	55,910	47,52
1. Витрати виробництва, які залежать від рівня механізації, тис. грн		
10.Оплата праці з нарахуванням	211,16	92,06
11.Електроенергія і паливо	1,40	2,80
12.Вода	1,68	2,88
13.Амортизація машин і обладнання	0,96	13,41
14.Поточний ремонт і технічне обслуговування машин	1,20	11,47
15.Дрібний інвентар	1,00	1,20
16.Інші витрати	21,70	12,41
Всього по розділу 1	239,10	136,50
2. Витрати виробництва, що не залежать від рівня механізації, тис. грн.		
17.Амортизація приміщення і споруд	32,0	32,0
18.Поточний ремонт приміщень і споруд	12,0	12,0
19.Корми та підстилка	282,6	282,6
20.Ветеринарне обслуговування	2,8	2,8
21.Накладні витрати	5,2	5,2
22.Інші витрати	40,0	40,0
Всього по розділу 2	374,6	374,6
Всього	613,7	511,10

Показники, розраховані на основі даних табл. 3.5, заносять в таблицю 3.6.

Таблиця 3.6.

**Економічна ефективність існуючих і проектуємих технологій
виробництва молока на фермі**

Показники	Варіанти	
	існуючий	проект
1.Середньорічний надій молока на 1 корову, ц		
2.Витрати праці на 1ц молока, люд.-год.		
3.Витрати кормів на 1 ц молока, ц.к.о.		
4.Собівартість 1ц молока, грн		
5.Рівень рентабельності виробництва молока, %		
6.Річна економія виробничих витрат, тис.грн		
7.Строк окупності загальних капітальних вкладень, років		
8.Строк окупності додаткових капітальних вкладень, років		

Продуктивність праці на фермі по виробництву молока розраховується методом ділення валового виробництва молока на відроблену кількість людино-годин.

Собівартість 1ц молока визначається відношенням суми всіх витрат виробництва до валового надою молока. Рівень рентабельності — це частка від

ділення суми чистого доходу по фермі на суму виробничих витрат. Для обчислення розміру чистого доходу необхідно визначити різницю між вартістю валової продукції і витратами на її виробництво.

Річна економія витрат виробництва являє собою різницю між їх розмірами при існуючій і проектуємії технології виробництва.

Після проведення всіх необхідних розрахунків зробити висновки про економічну доцільність використання нової техніки і технології на молочній фермі.

Завдання 3.4. Визначити економічну ефективність кормових домішок при відгодівлі молодняка великої рогатої худоби.

Методика і порядок виконання завдання.

Завдання виконуються з використанням наступних даних (таблиця 3.7.)

Таблиця 3.7.

Умови і результати досліді по застосуванню хімічних кормових домішок при відгодівлі молодняка великої рогатої худоби

Показники	Без кормових домішок	Домішки до раціону	
		90г карбаміду	200г бікарбаміду амонію
1. Жива маса бичків перед постановкою досліді, ц	118,5	118	118,5
2. Жива маса бичків після завершення досліді, ц	144,5	154,2	149
3. Витрати корму на 1 гол. за добу, корм.од.	5,3	5,4	5,3
4. Додаткові витрати за час проведення досліді, грн:			
на застосування хімікатів	-	6,0	13,3
на купівлю і доставку хімікатів	-	49,5	45
на отримання і реалізацію додаткової продукції	-	19	13
5. Тривалість відгодівлі, днів	100	100	100
6. Відгодівельне поголів'я, гол.	50	50	50
7. Середня закупівельна ціна 1ц живої маси великої рогатої худоби, грн			

Додатковий приріст живої маси худоби, отриманий за рахунок домішок в раціон тварин хімічних кормових засобів, - це різниця між приростом живої маси по варіантах досліді і приростом живої маси, отриманим на контролі.

Якщо ж додатковий приріст живої маси худоби, отриманий в результаті дії декількох факторів, то його необхідно зменшити на величину ефекту,

отриманого від цих факторів. Наприклад, у порівнянні з контролем у варіанті з домішкою карбаміду кормовий раціон був на 1,9% більше (5,4-5,3): $5,3 \cdot 100$. Тому, отриманий тут приріст живої маси тварин слід зменшити не тільки на величину приросту живої маси на контролі, але і на її приріст за рахунок більших кормових раціонів $(36,2:100) \cdot 1,9 = 0,74$.

Економія корму на приріст 1ц живої маси худоби визначається шляхом знаходження різниці між витратами корму на 1ц приросту живої маси на контролі і в існуючих варіантах дослідів.

Окупність витрат по застосуванню хімічних кормових домішок чистим доходом — це частина від ділення додаткового доходу від застосування хімічних засобів на додаткові витрати, пов'язані з застосуванням цих засобів.

Після проведення всіх необхідних розрахунків зробити короткий висновок про економічну доцільність використання хімічних кормових засобів у тваринництві.

Таблиця 3.8.

Економічна ефективність застосування хімічних кормових домішок при відгодівлі молодняка великої рогатої худоби

Показники	З додаванням	
	карбаміду	Бікарбаміду амонію
1. Додатковий приріст живої маси худоби на відгодівлі від застосування хімічних засобів, ц		
2. Економія корму на приріст 1ц живої маси худоби, ц к. од.		
3. Окупність витрат по застосуванню хімічних засобів прибутком, грн		

Тестові завдання:

1. Особливості матеріально-технічної бази сільського господарства:

- а) поєднання факторів, які забезпечують раціональне використання землі;
- б) найважливішою складовою частиною є земля;
- в) першорядну роль відіграють засоби виробництва;
- г) матеріально-технічна база залежить від природних умов;
- д) формується і розвивається з урахуванням сезонного характеру;
- е) постійне зростання оснащеності сільського господарства;
- ж) складовою частиною є живі організми;
- з) вдосконалення структури;
- и) складовою частиною є засоби виробництва, які створюються безпосередньо в сільському господарстві.

2. Науково-технічний прогрес у сільському господарстві це:

- а) визначальний фактор розвитку матеріально-технічної бази сільгоспвиробництва;

- б) процес постійного вдосконалення засобів виробництва, технології, організації виробництва на основі використання наукових досягнень у галузі;
- в) об'єктивний і закономірний процес;
- г) вдосконалення засобів праці,

3. Чому дорівнює фондівіддача, якщо фондомісткість продукції 2 грн:

- а) 2;
- б) 1;
- в) 0,5;
- б) 0,2;
- в) 10.

4. Обсяг робіт, виконаних комбайнами, обчислюється:

- а) в умовних еталонах гектарах;
- б) в тонах зібраної продукції відповідних культур;
- в) в фізичних гектарах зібраної площі відповідних культур;
- г) в тонно-кілометрах.

5. Які показники характеризують використання машинно-тракторного парку:

- а) річний виробіток на I фізичний трактор;
- б) кількість відпрацьованих машино-днів;
- в) виконання змінних норм виробітку;
- г) коефіцієнт змінності;
- д) кількість тракторів у роботі;
- е) собівартість одного еталона гектара;
- є) виробіток за один машино-день, машино-зміну;
- ж) кількість перевезеного вантажу.

6. Матеріально-технічна база сільського господарства це:

- а) засоби виробництва в сільському господарстві;
- б) земля;
- в) сукупність засобів і предметів праці, які використовуються в сільгоспвиробництві;
- г) силові і робочі машини.

7. За який строк окупиться ремонтно-механічна майстерня, якщо розрахунковий коефіцієнт ефективності $E = 0,1$:

- а) 60 ;
- б) 50 ;
- в) 30 ;
- г) 20 ;
- д) 10 ;

8. Система машин це:

- а) виконання, регулювання і контроль за допомогою автоматичних пристроїв;
- б) найдосконаліша техніка;
- в) сукупність різних видів техніки, яка забезпечує послідовне і безперервне виконання робіт;

г) машини для впровадження потокової технології.

9. Чому рівний коефіцієнт механізації, якщо в стадії на 200 голів 150 обслуговуються з допомогою механізованих процесів ?

- а) 1,35
- б) 1
- в) 0,75
- г) 0

10. Обсяг механізованих робіт машино-тракторного парку обчислюється:

- а) в гектарах;
- б) в тонно-кілометрах
- в) в умовних еталонних гектарах;
- г) в кілометрах.

11. За який строк окупиться підсобне виробництво, якщо розрахунковий коефіцієнт ефективності $E_n = 0,2$

- а) 50;
- б) 40;
- в) 20;
- г) 10;
- д) 5.

12. До енергетичних ресурсів в сільському господарстві відносять:

- а) продуктивність сили галузі;
- б) електроенергію;
- в) потужність механічних двигунів, електромоторів, електроустановок, робочу худобу;
- г) трактори, комбайни;
- д) паливно-мастильні матеріали.

13. Енергозабезпеченість сільського господарства це:

- а) кількість механічних двигунів з розрахунку на 100 га сільгоспугідь;
- б) кількість електроенергії з розрахунку на 100 га сільгоспугідь;
- в) кількість енергетичних потужностей з розрахунку на 100 га сільгоспугідь;
- г) кількість спожитої енергії.

14. Енергоозброєність праці це:

- а) кількість спожитої електроенергії;
- б) кількість енергетичних потужностей з розрахунку на 100 га посівної площі;
- в) кількість енергетичних потужностей з розрахунку на одного працівника, зайнятого в сільському господарстві;
- г) потужності механічних двигунів.

15. Механізація сільського господарства це:

- а) застосування машин і знарядь у виробничому процесі;
- б) зростання обсягів використання техніки;
- в) процес заміни ручної праці машинного, окремих машин – системою машин, а також впровадження їх автоматизованих систем;
- г) оснащення дедалі вдосконаленого технікою;

16. Виробничі фонди це:

- а) річ або комплекс речей, за допомогою яких людина впливає на предмети праці;
- б) природна речовина, на яку людина спрямовує свою діяльність;
- в) засоби виробництва сільського господарства, виражені в грошовій формі.

17. Відновна вартість основних фондів це:

- а) балансова вартість та сума зносу;
- б) сума зносу за певний період;
- в) вартість відтворення основних фондів на час переоцінки;
- г) фактична вартість основних фондів.

18. Особливості основних виробничих фондів:

- а) повністю споживаються в процесі виробничого циклу;
- б) протягом тривалого часу беруть участь у процесі виробництва;
- в) зберігають натурально-речову форму;
- г) повністю переносять свою вартість на готовий продукт;
- д) переносять свою вартість на створений продукт частинами.

19. Активна частина основних фондів це:

- а) всі предмети праці;
- б) продуктивна худоба та багаторічні плодові насадження;
- в) силові і робочі машини та обладнання;
- г) готова продукція на складі;
- д) основні фонди торгівлі.

20. Фондомісткість продукції це:

- а) співвідношення основних фондів і валової продукції;
- б) співвідношення оборотних фондів і валової продукції;
- в) співвідношення валової продукції і основних фондів.

21. Структура основних фондів це:

- а) всі складові основних фондів;
- б) питома вага основних фондів в ресурсному потенціалі господарства;
- в) питома вага кожного виду основних фондів в їх загальній вартості.

22. Оцінка основних фондів ведеться за вартістю:

- а) початкового;
- б) середнього;
- в) залишкового;
- г) поточного;
- д) відновного.

23. Фондовіддача - це співвідношення:

- а) основних фондів та оборотних засобів;
- б) основних фондів і валової продукції;
- в) валової продукції та основних фондів;
- г) прибутку і основних фондів.

24. Амортизація - це:

- а) відтворення основних фондів;
- б) втрата основними фондами своєї вартості в результаті вдосконалення

техніки і здешевлення виробництва;

в) поступова втрата основними фондами своєї вартості і перенесення її на створювану продукцію.

25. *Основні виробничі фонди це:*

а) будівлі, споруди, передавальне устаткування;

б) силові машини та обладнання;

в) худоба на відгодівлі;

г) робочі машини та устаткування;

д) амортизація;

е) транспортні засоби;

ж) корми;

з) обчислювальна техніка;

і) паливно-мастильні матеріали;

к) робоча та продуктивна худоба;

л) багаторічні плодові насадження.

26. *Чому дорівнює фондовіддача, якщо фондомісткість продукції 2 грн:*

а) 2;

б) 1;

в) 0,5;

г) 0,2;

д) 10.

27. *Коефіцієнт оборотності оборотних засобів рівний 6. Яка тривалість одного обороту:*

а) 360;

б) 220;

в) 72;

г) 60;

д) 55.

28. *Оборотні виробничі фонди це :*

а) земля, що є головним засобом виробництва;

б) молодняк тварин;

в) виробничі споруди;

г) тварини на відгодівлі;

д) насіння;

е) дороги;

ж) транспортні засоби;

з) пальне.

29. *Пасивна частина основних фондів це:*

а) сади, виноградники;

б) будівлі, споруди, передавальне устаткування;

в) робочі машини.

30. *Види зносу основних фондів:*

а) амортизація;

б) фізичний;

в) моральний;

г) фондомісткий.

31. *Особливості оборотних виробничих фондів:*

- а) зберігають натурально-речову форму;
- б) повністю споживаються на протязі одного виробничого циклу;
- в) втрачають натурально-речову форму;
- г) переносять свою вартість на готовий продукт частинами;
- д) повністю, зразу переносять свою вартість на готову продукцію.

32. *Фонди обігу - це:*

- а) трактори;
- б) готова до реалізації продукція;
- в) лопати;
- г) кошти в касі та на поточних рахунках;
- д) кошти в розрахунках;
- е) засоби захисту рослин;
- ж) молодняк на відгодівлі.

33. *Оборотні виробничі фонди перебувають у двох функціональних формах:*

- а) фонди обігу;
- б) виробничі запаси;
- в) продуктивні фонди;
- г) незавершене виробництво;
- д) активні фонди.

34. *Основні виробничі фонди це:*

- а) продуктивна худоба;
- б) корми;
- в) пальне;
- г) промислові будівлі;
- д) обладнання;
- е) гроші.

35. *Залишкова вартість основних фондів це:*

- а) вартість зносу основних фондів;
- б) балансова вартість та вартість устаткування;
- в) різниця між балансовою вартістю та сумою зносу.

36. *Фонди обігу це:*

- а) виробничі запаси;
- б) готова до реалізації продукція;
- в) предмети праці, що не вступили в процес виробничого споживання;
- г) кошти в касі;
- д) кошти на амортизацію;
- е) кошти на рахунку в банку;
- ж) кошти в розрахунках.

37. *До засобів виробництва належать:*

- а) земля;
- б) трудові ресурси;
- в) трактори, автомобілі, стаціонарні двигуни;
- г) виробничий потенціал;

- д) сільськогосподарські машини і знаряддя;
- е) виробничі приміщення;
- ж) робоча сила;
- з) продуктивна худоба та птиця;
- и) корми, насіння, мінеральні добрива.

38. Початкова вартість основних фондів - це :

- а) вартість виробництва основних фондів;
- б) витрати на придбання машин;
- в) витрати на придбання і доставку машин в господарство;
- г) балансова вартість і витрати на амортизацію.

39. Оборотні засоби - це:

- а) фонди амортизації;
- б) основні та оборотні фонди;
- в) оборотні фонди та фонди обігу;
- г) оборотні виробничі фонди.

40. Використання основних фондів оцінюється показниками:

- а) фондоозброєність;
- б) фондovіддача;
- в) фондомісткість;
- г) норма прибутку;
- д) фондозабезпеченість.

41. Коефіцієнт оборотності оборотних засобів рівний 5. Яка тривалість одного обороту?

- а) 300;
- б) 200;
- в) 180;
- г) 100;
- д) 72;
- е) 55.

42. Засоби праці - це:

- а) знаряддя праці;
- б) насіння, добрива, корми;
- в) багаторічні насадження;
- г) добрива;
- д) вантажний автомобіль;
- е) насіння.

43. Оборотні виробничі фонди - це:

- а) земля, що є головним засобом виробництва;
- б) молодняк тварин;
- в) виробничі споруди;
- г) тварин на відгодівлі;
- д) насіння;
- е) дороги;
- ж) транспортні засоби;
- з) пальне.

44. *Пасивна частина основних фондів - це:*

- а) сади, виноградники;
- б) будівлі, споруди, передавальне устаткування;
- в) робочі машини.

45. *Види зносу основних фондів:*

- а) амортизація;
- б) фізичний;
- в) моральний;
- г) фондомісткість

46. *Особливості оборотних виробничих фондів:*

- а) зберігають натурально-речову форму;
- б) повністю споживаються на протязі одного виробничого циклу;
- в) витрачаються натурально-речову форму;
- г) переносять свою вартість на готовий продукт частинами;
- д) повністю, зразу переносять свою вартість на готову продукцію.

Тема 4. Визначення продуктивності праці у тваринницьких галузях

Мета заняття: вивчити методика розрахунків показників рівня використання робочої сили і продуктивності праці у тваринництві.

Трудові ресурси сільськогосподарських підприємств є одним з найбільш активних факторів ефективності виробництва. До складу трудових ресурсів тваринництва входять всі постійні і тимчасові робітники, зайняті на виконанні різних робіт в цій галузі сільгоспвиробництва.

Використання робочої сили у тваринництві характеризується кількістю відроблених людино-днів кожним робітником, кількістю відроблених людино-годин за 1 людино-день, коефіцієнтом використання робочого часу, кількістю худоби та птиці, закріплених за основними робітниками галузі, продуктивністю праці робітників тваринництва та іншими показниками.

Раціональне використання трудових ресурсів тваринництва є важливою умовою підвищення продуктивності праці та ефективності виробництва продукції.

Завдання 4.1. Визначити рівень використання робочої сили у тваринницьких галузях.

Методика і порядок виконання завдання.

Завдання виконуються на основі даних річного звіту господарства. Розрахувати показники, приведені в таблиці 4.2. Вихідні дані для розрахунків заносяться у таблицю 4.1.

Після проведення всіх необхідних розрахунків і порівняння отриманих показників з аналогічними середньорайонними показниками необхідно зробити висновки, в яких відмітити досягнутий рівень використання робочої сили у тваринницьких галузях господарства і обґрунтувати важливі напрямки

покращення її використання на перспективу.

Таблиця 4.1.

Вихідні дані для розрахунку показників використання робочої сили у тваринництві

Показники	Базисний рік	Звітний рік
1. Середньорічна чисельність робітників у тваринництві, люд.		
2. Вироблено у тваринництві: - люд.-днів - люд.-год.		
3. Середньорічне поголів'я худоби та птиці, ум. гол.		
4. Вартість валової продукції, тис. грн		

Таблиця 4.2.

Показники використання робочої сили у тваринницьких галузях

Показники	Базисний рік	Звітний рік
1. Показники використання робочого часу: - відроблено люд.-днів 1 робітником; - відроблено люд.-год. за 1 день роботи; - коефіцієнт використання робочого часу		
2. Середньорічне поголів'я худоби і птиці з розрахунку на 1 середньорічного робітника, умов. гол.		
3. Вироблено валової продукції з розрахунку на: - 1 середньорічного робітника, грн.; - 1 відроблену люд.-год., грн		

Завдання 4.2. Виявити основні фактори зміни рівня продуктивності праці у тваринницьких галузях.

Методика і порядок виконання завдання.

Всі дані для виконання беруться з річних звітів господарств і заносяться у таблицю 4.3.

Таблиця 4.3.

Вихідні дані для виявлення факторів зміни рівня продуктивності праці у тваринництві

Показники	З додаванням	
	карбаміду	бікарбаміду
1. Вартість валової продукції, тис. грн		

2.Середньорічна чисельність робітників, що обслуговують худобу та птицю, люд.		
3.Виробіток на 1 робітника		

Продуктивність праці змінюється залежно від зміни обсягів валової продукції і середньорічної кількості робітників. Розраховується за формулою:

$$ВП1 = ВПб / P3 - Пб \quad \text{та} \quad ВП2 = ПЗ - ВПб / P3$$

де $ВП1$ — зміна продуктивності праці робітників тваринництва за рахунок зміни обсягу валової продукції, грн.;

$ВП2$ - зміна продуктивності праці робітників тваринництва за рахунок зміни кількості робітників, грн.;

$Впб$ — вартість валової продукції у базисному році, грн.;

$Пб$ і $ПЗ$ — вихід валової продукції на середньорічного робітника у базисному та звітному роках, грн.;

$P3$ — середня кількість робітників у звітному році, чол.

Загальна зміна продуктивності праці у звітному році у порівнянні з базисним являє собою суму її змін, тобто

$$ВП = ВП1 + ВП2.$$

Після проведення всіх необхідних розрахунків треба зробити висновки, в яких відмітити роль аналізуємих факторів у зміні продуктивності праці у тваринництві і показати, на яку величину, і в якому напрямку вона змінилася під впливом цих факторів.

Тестові завдання:

1. *Робоча сила - це:*

- а) чоловіки віком від 16 до 60 років;
- б) жінки віком від 16 до 55 років;
- в) економічний зміст трудових ресурсів;
- г) сільське населення України.

2. *Продуктивність праці – це:*

- а) найважливіша властивість праці;
- б) виробіток;
- в) трудомісткість одиниці продукції;
- г) здатність конкретної праці створювати певну кількість продукції за одиницю робочого часу.

3. *Коефіцієнт використання трудових ресурсів визначається:*

- а) співвідношенням затрат праці в місяці максимальної зайнятості працівників до середньомісячних витрат;
- б) співвідношення виробничого періоду до робочого періоду;
- в) фактично відпрацьованих за рік людино-годин до можливого фонду робочого часу в людино-годинах.

4. До прямих показників продуктивності праці належать:

- а) кількість працездатних;
- б) виробництво зерна в натуральному виразі з розрахунку на 1 люд-годину;
- в) обсяг валової продукції сільського господарства;
- г) прямі затрати праці на виробництво 1 ц продукції;
- д) вартість валової продукції сільського господарства з розрахунку на 1 люд-год;
- е) вартість товарної продукції;
- д) вартість валової продукції сільського господарства з розрахунку на одного середньорічного працівника.

5. Виріток за один машино-день це:

- а) співвідношення річного обсягу робіт до кількості тракторів;
- б) співвідношення валової продукції до кількості тракторів;
- в) співвідношення річного обсягу робіт до кількості машино-днів.

6. До непрямих показників продуктивності праці відносять:

- а) рентабельність виробництва;
- б) затрати праці на вирощування 1 га посіву с.-г. культур;
- в) рівень продуктивності праці за окремий рік;
- г) навантаження посівних площ з розрахунку на одного середньорічного працівника;
- д) затрати праці на одну голову окремих видів худоби;
- е) навантаження поголів'я худоби і птиці на одного середньорічного працівника.

7. Виріток за одну машино-зміну це:

- а) співвідношення машино-змін до кількості машин;
- б) співвідношення річного обсягу робіт до кількості машино-змін;
- в) співвідношення валового доходу до кількості машино-змін.

8. На виробництво 1000 ц зерна витрачено 700 люд-годин. Трудомісткість одного центнера складає людино-годин:

- а) 1,43 ;
- б) 0,7 ;
- в) 700 тис. люд-год.

9. Праця це:

- а) головна складова частина продуктивних сил сільського господарства;
- б) джерело суспільного багатства і основа збільшення сільськогосподарської продукції;
- в) доцільна діяльність людини, в процесі якої створюються матеріальні блага та послуги.

10. Особливості праці в сільському господарстві :

- а) матеріальна основа існування і розвитку суспільства;
- б) предметами праці є живі організми;
- в) вплив сезонності;
- г) зміна чисельності трудових ресурсів;

д) залежність результатів від природних і економічних умов.

11. Трудові ресурси сільського господарства це:

- а) все населення України;
- б) зайняті в громадському виробництві;
- в) працездатне населення, яке зайняте в сільськогосподарському виробництві;
- г) зайняті в особистому підсобному господарстві.

12. Який показник найбільш точно характеризує продуктивність праці в свинарстві:

- а) виробництво свинини на 1 свиноматку;
- б) виробництво свинини на 1 га сільгоспугідь;
- в) виробництво свинини на 1 люд.-годину;
- г) виробництво свинини на 1 га ріллі;
- д) виробництво свинини на 1 робітника.

13. Основні показники, що характеризують рівень використання трудових ресурсів:

- а) середньорічна чисельність працівників;
- б) річний фонд робочого часу;
- в) кількість відпрацьованих людино-годин за рік одним працездатним;
- г) коефіцієнт використання трудових ресурсів.

14. Кількість відпрацьованих 1 працездатним робітником за рік людино-годин це:

- а) можливий річний фонд робочого часу одного працездатного в сільському господарстві;
- б) кількість днів за рік без вихідних і святкових днів;
- в) частка відроблених в господарстві людино-годин на середньорічну кількість робітників.

15. Сезонність використання трудових ресурсів характеризується:

- а) рівнем забезпеченості господарства трудовими ресурсами;
- б) балансом робочої сили;
- в) коефіцієнтом сезонності;
- г) розмахом сезонності.

16. Потребу в затратах праці сільськогосподарських галузей визначають:

- а) виходячи з календарного річного робочого часу, кількості вихідних і святкових днів;
- б) на основі технологічних карт по кожній культурі і виду тварин;
- в) добуток тривалості одного тижня в годинах на середню кількість робочих тижнів у році;
- г) виходячи з норм навантаження худоби і птиці на одного працівника відповідної спеціальності

Тема 5. Визначення рівня інтенсивності і економічної ефективності інтенсифікації у тваринницьких галузях

Мета заняття: вивчити методику визначення рівня економічної ефективності інтенсифікації виробництва у тваринництві.

Головним шляхом розвитку сільського господарства є інтенсифікація виробництва у тваринництві — це прогрес розширеного відтворення за рахунок послідовної концентрації вкладень у розрахунку на одну і ту ж кількість тварин.

Слід розрізняти такі поняття як рівень інтенсифікації і рівень економічної ефективності виробництва.

Показником рівня інтенсифікації тваринництва є вартість виробничих основних фондів галузі (без амортизації) на середньорічну умовну голову худоби та птиці або на 1ц використовуємих кормових угідь. Використовуються також показники витрат кормів (у к.од.), хімічних кормових домішок і кормової площі на умовну голову тварин, питомої ваги племінної худоби в загальному його поголів'ї і ряд інших.

Економічна ефективність інтенсифікації тваринництва характеризується вартістю валової продукції і валовим доходом на: середньорічну умовну голову худоби і птиці; гектар кормової площі; центнер витрачених кормових одиниць; витрачену людино-годину; гривню основних фондів і іншими показниками.

Підвищення рівня інтенсифікації сільського господарства є важливою умовою росту врожайності сільськогосподарських культур і продуктивності тварин, забезпечення сталості сільськогосподарського виробництва, зменшення його залежності від природно-кліматичних умов.

Завдання 5.1. Визначити рівень інтенсивності і економічної ефективності інтенсифікації тваринництва.

Методика і порядок виконання завдання.

Завдання виконуються на матеріалах річного звіту господарства. Дані необхідні для розрахунку показників рівня інтенсивності і економічної ефективності інтенсифікації тваринництва, заносяться у таблицю 5.1.

Таблиця 5.1.

Вихідні дані для розрахунку рівня і економічної ефективності інтенсифікації тваринництва

Показники	Базисний рік	Звітний рік
1. Виробничі витрати всього, тис. грн., в тому числі реалізованої продукції		
2. Прямі витрати праці, тис. люд. год.		
3. Середньорічна вартість виробничих основних фондів, (враховуючи вартість фондів загального призначення), тис. грн.		
4. Амортизація, тис. грн		
5. Корми, ц .корм. од.		
6. Середньорічне поголів'я худоби і птиці, ум. гол.		

7.Кормова площа, га		
8.Вартість валової продукції, тис. грн		
9.Виручка від реалізації продукції, тис. грн		

Показники, розраховані на основі даних табл. 5.1. заносяться в табл. 5.2.

Таблиця 5.2.

Показники рівня і економічної ефективності інтенсифікації тваринництва

Показники	Базисний рік	Звітний рік
I. Рівень інтенсивності		
1.Вартість виробничих фондів і поточних виробничих витрат (без амортизації),грн. на: - 1 ум. гол. худоби та птиці; - 1 га кормової площі		
2.Витрати кормів на 1 ум. гол. худоби та птиці, ц. к. од.		
II. Економічна ефективність інтенсифікації		
3.Виробництво валової продукції, грн. на: - 1ц к. од.; - 1 люд.-год. витрат праці; - 1 грн основних виробничих фондів		
4. Вартість валової продукції на умовну голову худоби та птиці, грн		
5. Виробничі витрати на 1 грн валової продукції, грн		
6. Рівень рентабельності тваринництва, %		

На основі отриманих результатів шляхом їх порівняння з аналогічними середньорайонними показниками зробити висновки про досягнутий рівень інтенсифікації тваринництва господарствами і визначити головні напрямки розвитку цього процесу на перспективу.

Тестові завдання:

1. *Інтенсифікація - це:*

- 1)прискорений розвиток продуктивних сил;
- 2)зміна способів виробництва для збільшення виходу продукції;
- 3)концентрація сукупних затрат уречевленої і живої праці на одній і тій самій земельній площі або на голову худоби для збільшення виходу продукції;
- 4)підвищення рівня механізації.

2. *Інтенсифікація супроводжується:*

- 1)збільшенням площ оброблювальної землі;

- 2) збільшенням витрат засобів виробництва на одиницю земельної площі, а в тваринництві на голову худоби;
- 3) збільшенням чисельності стада
- 4) розширенням поля діяльності.

3. *Об'єкти інтенсифікації:*

- 1) машини, механізми;
- 2) електроенергія;
- 3) земля;
- 4) поголів'я продуктивної худоби та птиці;
- 5) будівля, споруди.

4. *Показники рівня інтенсифікації:*

- 1) співвідношення прибутку до собівартості продукції;
- 2) співвідношення обсягу продукції до витрат праці;
- 3) сума вартості основних виробничих фондів і поточних виробничих витрат з розрахунку на 1 гектар сільгоспугідь;
- 4) річні виробничі витрати на 1 гектар сільгоспугідь або на 1 голову худоби;
- 5) валовий збір з розрахунку на 1 гектар сільгоспугідь;
- 6) вартість основних засобів виробництва на 1 гектар сільгоспугідь або на 1 голову худоби;
- 7) затрати живої праці з розрахунку на 1 гектар сільгоспугідь або на 1 голову худоби.

5. *Натуральні показники рівня інтенсифікації:*

- 1) вартість основних засобів виробництва на 1 гектар і сільгоспугідь;
- 2) кількість спожитої на виробничі потреби електроенергії з розрахунку на 1 га ріллі;
- 3) валова продукція з розрахунку на 1 люд.-год.;
- 4) кількість мінеральних та органічних добрив на 1 га ріллі;
- 5) обсяг виконаних тракторних робіт в умовних еталонних гектарах на 1 га ріллі;
- 6) валовий збір з розрахунку на 1 га ріллі;
- 7) щільність поголів'я худоби на 100 га сільгоспугідь.

6. *Результативні показники інтенсифікації сільського господарства:*

- 1) продуктивність праці;
- 2) врожайність сільгоспкультур;
- 3) продуктивність окремих видів тварин;
- 4) фондвіддача;
- 5) фондомісткість;
- 6) вартість валової продукції на 1 га сільгоспугідь.

7. *Рентабельність як економічна категорія означає:*

- 1) збільшення виробництва товарної продукції;
- 2) збільшення виробництва валової продукції на 1 га сільгоспугідь;
- 3) прибутковість підприємства.

8. *Чистий дохід підприємства - це:*

- 1) частина вартості продукції;
- 2) частина централізованого доходу держави;

3) частина вартості продукції після вирахування витрат на її виробництво.

Тема 6. Визначення рівня спеціалізації і її ефективності

Мета заняття: засвоїти методику визначення рівня і економічної ефективності спеціалізації, що склалася в тваринницьких галузях.

Спеціалізація сільськогосподарського виробництва - це форма суспільного розподілу праці по виробництву окремих видів продукції.

Для характеристики рівня і економічної ефективності спеціалізації тваринництва використовується ряд показників. Рівень спеціалізації тваринництва характеризується коефіцієнтом спеціалізації. Економічна ефективність спеціалізації тваринництва визначається виробництвом окремих видів продукції на площу відповідних земельних угідь і умовну голову тварин; виходом валової продукції і сумою валового доходу галузі на одиницю вартості виробничих витрат; витрачену людино-годину; центнер використаних кормів. Розраховується також рівень рентабельності виробництва тваринницької продукції та інші показники.

Розвиток внутрішньогалузевої і міжгосподарської спеціалізації сільськогосподарського виробництва має велике значення у збільшенні і здешевленні виробництва високоякісної продукції, раціональному використанні сільськогосподарських угідь, виробничих фондів і трудових ресурсів, зростанні продуктивності праці, у загальному підвищенні ефективності виробництва.

Завдання 6.1. Визначення рівня і ефективності спеціалізації.

Методика і порядок виконання завдання.

Завдання виконується на базі даних річного звіту господарства. Спочатку слід визначити спеціалізацію господарства по структурі товарної продукції (таблиця 6.1.).

Таблиця 6.1.

Визначення спеціалізації господарства за структурою грошової виручки

Галузі та види продукції	Реалізовано на суму, тис. грн	%
Зернові та зернобобові		
Соняшник		
Картопля		
Разом по рослинництву		
Скотарство, всього, в т.ч.:		
- молоко;		

- м'ясо		
Свинарство		
Разом по тваринництву		
Всього по господарству		

На основі результатів розрахунків, виконаних в таблиці 5.1., визначається коефіцієнт спеціалізації господарства. Для цього використовують таку формулу:

$$\hat{E}\tilde{N} = \frac{100}{\sum Y_i T_i (2^i - 1)}$$

де KC — коефіцієнт спеціалізації;

$\sum Y_i T_i$ — питома вага товарної продукції окремих галузей;

i — порядковий номер товарної продукції по питомій вазі.

Для визначення економічної ефективності спеціалізації використовують наступні дані (таблиця 6.2.).

Таблиця 6.2.

Вихідні дані для визначення економічної ефективності спеціалізації

Показники	Базисний рік	Звітний рік
1. Площа сільгоспугідь, га		
2. Середньорічне поголів'я худоби і птиці, ум. гол.		
3. Витрати кормів — всього, ц к. од.		
4. Середньорічна вартість основних виробничих фондів тваринництва (враховуючи вартість фондів загального призначення), тис. грн		
5. Середньорічна вартість основних та оборотних фондів тваринництва, тис. грн		
6. Виробничі витрати — всього, тис. грн, у тому числі на виробництво		
7. Витрати праці всього, у т.ч. на виробництво, люд.-год.		
8. Валова продукція, тис. грн		
9. Валовий дохід, тис. грн		
10. Прибуток від реалізації продукції тваринництва, тис. грн		

Показники, розраховані на основі даних табл. 6.2. записують в табл. 6.3.

Після виконання всіх необхідних розрахунків зробити висновки, в яких визначити напрямок спеціалізації виробництва у тваринництві господарства, порівняти рівень спеціалізації цієї галузі господарства із середньорайонним,

відмітити зв'язок (якщо він є в наявності) між поглибленням спеціалізації і ефективністю виробництва.

Таблиця 6.3.

Економічна ефективність спеціалізації тваринництва

Показники	Базисний рік	Звітний рік
1.Вироблено валової продукції, грн, з розрахунку на: - 100га сільгоспугідь; - 100грн виробничих основних фондів; - 100грн виробничих затрат; - 1люд.-год. витрат праці; - 1ц кормових одиниць.		
2.Отримано валового доходу, грн, з розрахунку на: - 100га сільгоспугідь; - 100грн. виробничих основних фондів; - 100грн. виробничих затрат; - 1 люд.-год. витрат праці; - 1ц. кормових одиниць.		
3. Затрати праці на 1ц., люд.-год.		
4. Собівартість 1ц, грн		
5.Рівень рентабельності тваринництва, %		
6.Рівень рентабельності виробництва, %		

Тестові завдання:

1. Розміщення сільського господарства означає:

- 1) суспільний поділ праці в сільському господарстві;
- 2) розподіл виробництва окремих видів сільгосппродукції по території країни;
- 3) виробництво матеріальних благ в окремих галузях народного господарства.

2. Фактори, що впливають на розміщення сільгоспвиробництва:

- 1) природні умови;
- 2) ціни на сільгосппродукцію;
- 3) розміщення міст і промислових центрів;
- 4) рівномірне розміщення переробної промисловості і сільгоспвиробництва по території країни;
- 5) наявність ринку;
- 6) рівень розвитку науково-технічного прогресу;

- 7) розвиток засобів транспорту;
- 8) рівень забезпеченості трудовими ресурсами;
- 9) кон'юнктура ринку;
- 10) зміцнення економічної незалежності країни.

3. *Форми спеціалізації сільського господарства:*

- 1) раціональне розміщення;
- 2) зональна;
- 3) ринкова;
- 4) господарська;
- 5) внутрішньогосподарська;
- 6) глибоко спеціалізована;
- 7) внутрішньогалузева.

4. *Галузь - це:*

- 1) раціональне розміщення сільського господарства
- 2) найбільша частка в структурі товарної продукції;
- 3) частина сільгоспвиробництва, яка характеризується певною продукцією, технологією та організацією виробництва.

5. *Види галузей:*

- 1) рослинництво та тваринництво;
- 2) головні;
- 3) додаткові;
- 4) ринкові;
- 5) підсобні.

6. *Типи спеціалізованих господарств*

- 1) зональні;
- 2) вузькоспеціалізовані;
- 3) глибоко спеціалізовані;
- 4) додаткові;
- 5) спеціалізовані;
- 6) головні;
- 7) комбінованої спеціалізації.

7. *Ступінь конкурентоспроможності визначається відношенням прибутку до:*

- 1) собівартості;
- 2) ціни продукції;
- 3) виробничих фондів.

8. *Природно-економічні зони України:*

- 1) полісся;
- 2) економічні райони;
- 3) лісостеп;
- 4) північний і центральний степ;
- 5) Донецько-Придніпровська;
- 6) Південний степ;
- 7) Південно-західний;
- 8) передгірні і гірські райони Криму;

- 9) передгірні і гірські райони Карпат;
- 10) Південна.

9. Концентрація сільгоспвиробництва - це:

- 1) розвиток продуктивних сил сільського господарства;
- 2) поглиблення спеціалізації виробництва;
- 3) зосередження засобів виробництва, земельних і трудових ресурсів у спеціалізованих підприємствах.

Тема 7. Визначення ефективності сільськогосподарського виробництва

Мета заняття: засвоїти методику визначення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва і галузей тваринництва сільськогосподарських підприємств.

Ефективність сільськогосподарського виробництва — це його результативність, характеризуюча ступінь використання виробничих ресурсів.

Для відображення ефективності сільськогосподарського виробництва використовується така сукупність показників: зростання валової і товарної продукції, зміни її якості, відсоток виконання необхідного обсягу продукції, зміни її якості, вихід валової продукції і валовий прибуток на одиницю виробничих ресурсів (землі, основних фондів, витрат праці та ін.) зниження собівартості та трудомісткості продукції, врожайність сільськогосподарських культур і продуктивність тварин, прибуток на одиницю площі земельних угідь і на умовну голову тварини та інші. Збільшення ефективності сільськогосподарського виробництва є найважливішою умовою найбільш повного задоволення потреб суспільства в продуктах землеробства і тваринництва.

Завдання 7.1. Визначення ефективності сільськогосподарського виробництва.

Методика і порядок виконання завдання.

Завдання виконуються на основі даних річних звітів за аналізуємий і базисний роки. Вихідні дані вписують в таблицю 7.1.

Таблиця 7.1.

ВИХІДНІ ДАНІ

Показники	Базисний рік	Звітний рік
1. Обсяг реалізації, ц:		
- зерна		
- цукрового буряка		
- молока		
- м'яса		

2. Валова продукція, тис.грн		
3. Товарна продукція, тис.грн		
4. Прибуток, тис.грн		
5.Виробничі основні фонди, тис.грн		
6. Середньорічна кількість робітників, чол.		
7. Площа сільгоспугідь,га		
8. Площа посіву, га: - зернових - цукрового буряка		
9. Зібрано всього, ц: - зернових - цукрового буряка		
10. Кількість худоби та птиці, гол: - великої рогатої худоби - свиней - птиці		
11. Одержано молока, ц		
12. Одержано м'яса, ц - великої рогатої худоби - свиней		
13. Одержано яєць, тис.шт.		
14. Виробничі витрати всього, тис.грн в т.ч: - рослинництва - тваринництва		

Розрахункові показники зводяться в таблицю 7.2.

Таблиця 7.2.

Ефективність сільськогосподарського виробництва

Показники	Базисний рік	Звітний рік	Звітний рік до базисного, %
I. Показники обсягів виробництва			
1. Реалізація продукції, ц: зерна соняшнику молока			
2. Обсяг продукції, тис.грн: валової товарної			
3. Рівень товарності, %			
II. Показники використання виробничих ресурсів			
1. Виробництво валової продукції, грн:			

на 1 середньорічного робітника на 1га сільгоспугідь на 1грн. виробничих основних фондів			
2. Одержано прибутку, грн: на 1 середньорічного робітника на 1га сільгоспугідь на 1 грн. виробничих основних фондів			
III. Результативні показники			
1. Урожайність, ц/га: зернових соняшнику			
2. Продуктивність худоби та птиці: надій на 1 середньорічну корову, ц середньодобовий приріст, г: молодняка великої рогатої худоби свиней вихід м`яса, ц: на 1 корову на 1 свиноматку середня яйценіскість курки-несучки, штук			
3. Витрати на 1 грн. валової продукції, грн.			
4. Прибуток на 1га сільгоспугідь, грн			
5. Рівень рентабельності, %			

При аналізі показників ефективності сільськогосподарського виробництва господарства слід звернути увагу на те, в який бік (збільшення або зменшення) і наскільки змінився їх рівень за розглядаємі роки, які заходи необхідно здійснити у господарстві для забезпечення подальшого росту ефективності суспільного виробництва.

Тестові завдання :

1. Прибуток господарства - це:

- 1) чистий дохід підприємства;
- 2) частина валової продукції;
- 3) реалізована частина чистого доходу.

2. Рівень рентабельності визначається відношенням:

- 4) валової продукції до площі сільгоспугідь;
- 5) прибутку до товарної продукції;
- 6) прибутку до собівартості реалізованої продукції;
- 7) прибутку до середньорічної вартості основних і оборотних фондів.

3. Ефект - це:

- 1) кінцевий корисний результат від застосування засобів виробництва і живої праці;
- 2) результативність виробництва;
- 3) результат тих чи інших заходів, здійснюваних у сільгоспвиробництві;

4) одержання максимальної кількості продукції. ;

4. *Економічна ефективність сільгоспвиробництва означає:*

1) беззбитковість виробництва;

2) кількість продукції, одержаної з 1 га сільгоспугідь;

3) одержання максимальної кількості продукції з одного гектара земельної площі, від однієї голови худоби при найменших затратах праці і коштів на виробництво одиниці продукції

4) обсяг національного доходу з розрахунку на душу населення при найменших затратах живої і уречевленої праці.

5. *Економічну ефективність інтенсифікації сільського господарства характеризують:*

1) фондомісткість продукції;

2) продуктивність праці;

3) валовий збір;

4) фондовіддача;

5) ціна;

6) собівартість продукції;

7) окупність виробничих витрат;

8) урожайність;

9) валовий та чистий дохід на 1 га земельної площі;

10) рівень рентабельності.

6. *Показники економічної ефективності виробництва в цілому по сільгосп підприємству - це:*

1) урожайність;

2) вартість валової продукції, валового і чистого доходу та прибутку, розраховану на 1 га сільгоспугідь, на 1 людино-годину, 1000 грн. виробничих фондів;

3) рівень рентабельності, норма прибутку;

виробіток і трудомісткість продукції.

МОДУЛЬ 2. ЕКОНОМІКА ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

Тема 8. Аналіз рівня і структури собівартості продукції тваринництва

Мета занять: вивчити методику аналізу рівня і структури собівартості тваринницької продукції. Оволодіти методикою визначення можливого зниження собівартості.

Собівартість — це грошовий вираз витрат на виробництво й реалізацію продукції. Собівартість є одним із важливіших показників ефективності виробництва діяльності господарств. Розрахунок собівартості дає можливість дати комплексну оцінку результатів роботи конкретних господарств,

встановити, які галузі і види продукції вимагають в таких умовах найменших матеріальних і трудових витрат, сприяти раціональному розміщенню виробництва.

Основним шляхом зниження собівартості тваринницької продукції є підвищення продуктивності худоби та птиці, дотримання режиму економії, застосування інтенсивних методів і прогресивних поточних технологій виробництва продукції, дотримання принципу матеріальної зацікавленості робітників в результаті праці, зростання продуктивності праці та інші.

Зниження відходів виробництва є важливою умовою підвищення економічної ефективності сільського господарства. Для виявлення резервів економії витрат слід вивчити рівень і структуру собівартості продукції.

Завдання 8.1. Розрахувати структуру собівартості найважливіших видів тваринницької продукції.

Методика і порядок виконання завдання.

Завдання виконуються на основі даних річного звіту господарства. Вихідні дані і результати розрахунків заносяться в таблицю 8.1.

Таблиця 8.1.

Структура собівартості *

Статті витрат	Базисний рік		Звітний рік	
	Витрати на 1ц, грн	%	Витрати на 1ц, грн	%
Оплата праці				
Витрати на корми				
Засоби захисту тварин				
Роботи та послуги				
Витрати на утримання основних засобів				
Інші витрати				
Втрати від падежу тваринництва				
Всього витрат		100,0		100,0

*Дається найменування того виду продукції, який займає найбільшу питому вагу у структурі товарної продукції галузі (див. завдання 6.1.)

Аналізуючи показники таблиці 8.1., слід порівняти рівень собівартості даного виду тваринницької продукції базисного року з аналогічними звітного. Відмітити, які складові елементи витрат займають в структурі собівартості найбільшу вагу, за рахунок яких витрат можливо її зниження.

Тестові завдання:

1. Об'єкти обчислення собівартості продукції :

- а) група культур;
- б) продукція всіх видів, яку одержують від кожної окремої культури ;
- в) витрати на 100 грн вартості продукції;
- г) роботи з виробництва продукції рослинництва які виконуються в даному році під урожай майбутнього року;
- д) молоко, приплід, приріст живої маси молодняка і дорослої худоби на відгодівлі, жива маса;
- е) вовна, приріст живої маси і жива маса, молоко, смушок;
- ж) кількість продукції на 100 га сільгоспугідь;
- з) яйця, приріст живої маси і жива маса кожного виду птиці.

2. Собівартість продукції це:

- а) суспільні витрати виробництва;
- б) вартість спожитих засобів виробництва; вартість продукту, створеного необхідною працею; вартість продукту, створеного додатковою працею;
- в) витрати на виробництво і реалізацію продукції.

3. Витрати на організацію та управління виробництвом це:

- а) виробничі витрати;
- б) непрямі витрати;
- в) бригадні та загальногосподарські витрати;
- г) всі статті витрат.

4. Структура собівартості продукції це:

- а) різні за економічним змістом статті витрат;
- б) визначення рівня собівартості продукції;
- в) процентне співвідношення окремих статей витрат у загальних витратах виробництва.

5. До бригадних витрат відносять:

- а) засоби захисту рослин;
- б) оплату праці з нарахуванням на соціальне страхування працівників апарату управління бригадою;
- в) насіння і садовий матеріал;
- г) амортизація і витрати на ремонт будівель, споруд бригади;
- д) конторські, поштово-телеграфні;
- е) витрати на охорону праці в бригаді.

6. Виробнича собівартість це:

- а) госпрозрахункова категорія;
- б) сукупні витрати живої та уречевленої праці на виробництво продукції;
- в) витрати підприємства на виробництво продукції;
- г) індивідуальні витрати виробництва.

7. Фактори, що впливають на структуру собівартості:

- а) природно-кліматичні;
- б) рівень механізації галузі;
- в) організація виробництва;
- г) прогресивна технологія;
- д) зміна обсягів виробництва.

8. *Види ринкових цін:*

- а) індивідуальні;
- б) оптові;
- в) роздрібні;
- г) суспільні;
- д) трансфертні;
- е) галузеві;
- ж) конкурентні;
- з) психологічні;
- и) планові;
- к) підтримуючі;
- л) провізорні;
- м) світові.

9. *Основні витрати на виробництво продукції це:*

- а) непрямі витрати;
- б) планові витрати;
- в) витрати, пов'язані з технологічним процесом;
- г) фактичні витрати.

10. *До загальногосподарських витрат відносяться:*

- а) оплата праці робітників з нарахуванням на соціальне страхування;
- б) оплата праці працівників апарату управління з нарахуванням на соціальне страхування;
- в) конторські, поштово-телеграфні, друкарські;
- г) сировина і матеріали;
- д) відрядження, утримання легкового транспорту;
- е) добрива;
- ж) корми;
- з) амортизація та витрати на ремонт будівель загальногосподарського призначення;
- и) збитки від падежу тварин;
- к) на підготовку кадрів, охорону підприємства.

11. *Повна собівартість це:*

- а) рівень витрат на виробництво одиниці сільгосппродукції;
- б) витрати спожитих засобів виробництва і оплата праці;
- в) витрати на виробництво і реалізацію продукції.

12. *Непрямі витрати це:*

- а) вартість насіння;
- б) витрати на роботи допоміжних виробництв;
- в) загальногосподарські витрати;
- г) вартість засобів захисту рослин.

13. *Індивідуальна собівартість це:*

- а) витрати, які фактично несуть сільськогосподарські підприємства;
- б) вартість робочого часу, необхідного для здійснення виробництва;
- в) витрати окремого підприємства на виробництво і реалізацію продукції.

14. *Показники обліку і планування собівартості:*

- а) собівартість усієї продукції;
- б) собівартість продукції з 1 га сільгоспугідь;
- в) собівартість одиниці продукції;
- г) витрати на 100 грн. вартості продукції;
- д) витрати кормів на 1 голову худоби.

15. Планова собівартість це:

- а) витрати сільгоспідприємства на виробництво продукції;
- б) витрати спожитих засобів виробництва;
- в) витрати виробництва, розраховані по фактичних цінах;
- г) витрати виробництва, розраховані по нормативах і планових цінах;

16. До собівартості продукції рослинництва відносяться:

- а) витрати на охорону праці;
- б) оплата праці з нарахуваннями на соціальне страхування;
- в) насіння і садовий матеріал;
- г) друкарські витрати;
- д) засоби захисту рослин;
- є) добрива;
- ж) корми;
- з) сировина і матеріали;
- і) роботи та послуги;
- к) витрати на утримання основних засобів;
- л) витрати на організацію виробництва і управління;
- м) непродуктивні витрати;
- н) страхові платежі;
- о) відрядження, службові роз'їзди;
- п) охорона праці;
- р) інші витрати.

17. Виробничі витрати поділяються на :

- а) провізорні;
- б) основні;
- в) пов'язані з використанням землі;
- г) витрати на організацію і управління виробництва

18. Прямі витрати – це:

- а) оплата праці з нарахуваннями;
- б) бригадні витрати;
- в) вартість кормів;
- г) вартість добрив;
- д) витрати на послуги допоміжних виробництв.

19. Галузева собівартість це:

- а) витрати, пов'язані з використанням землі;
- б) кількість суспільно необхідної праці;
- в) вартість продукції, створеного необхідною працею.
- г) середні витрати на виробництво і реалізацію одиниці продукції окремої галузі.

20. До собівартості продукції тваринництва відносяться наступні статті

витрат:

- а) витрати на охорону праці;
- б) оплата праці з нарахуваннями на соціальне страхування;
- в) насіння і садовий матеріал;
- г) друкарські витрати;
- д) засоби захисту тварин;
- є) добрива;
- ж) корми;
- з) сировина і матеріали;
- і) роботи і послуги;
- к) витрати на утримання основних засобів;
- л) витрати на організацію виробництва і управління;
- м) непродуктивні витрати;
- н) страхові платежі;
- о) збитки від падежу тварин;
- п) охорона праці;

Тема 9. Економічна оцінка кормових культур і культурних пасовищ

Мета занять: засвоїти методику проведення порівняльної ефективності вирощування кормових культур.

Для створення надійної і збалансованої кормової бази в підприємствах, велике значення має економічна оцінка кормових культур.

Порівняльна оцінка ефективності вирощування кормових культур проводиться за допомогою системи показників, вагомішими з яких є вихід кормопротейінових одиниць, комплексна оцінка культури.

Порівняльна оцінка кормових культур робиться по групам однорідних культур (зернофуражні, силосні, трави на сіно і т.ін.).

Створення міцної кормової бази є важливішою умовою успішного використання сільським господарством завдань по збільшенню обсягів і покращення якості тваринницької продукції.

Завдання 9.1. Провести порівняльну економічну оцінку кормових культур, що вирощуються в господарстві.

Методика і порядок виконання завдання.

Завдання виконуються на основі даних річного звіту господарства і додатків 3 і 4 даних методичних рекомендацій. Вихідні дані і результати проміжних розрахунків заносяться в таблицю 9.1.

Таблиця 9.1.

Вихідні дані для оцінки ефективності вирощування кормових культур

Культури	Врожайність*, ц/га		Міститься в 1ц корму, ц		Витрати на 1 га	
	основної продукції	побічної продукції	Кормових од.	перетр. протеїну	грн	люд.-год.
Зернофуражні 1...2...3...						
Силосні, коренеплоди і картопля 1...2...3...						
Трави на сіно 1...2...3...						
Культури на зелений корм 1...2...3...						

* — За відрахуванням норм висіву по зернофуражним та картоплі.

Показники, розраховані на основні даних таблиці 8.1. зводяться у таблицю 9.2.

Таблиця 9.2.

Економічна оцінка вирощування кормових культур

Культури	Вихід з 1га кормопротеїнових одиниць, ц	Витрати праці на 1ц кормопротеїнових одиниць, люд.-год.	Собівартість 1ц кормопротеїнових одиниць, грн	Сума балів	Порядковий № культури
Зернофуражні 1...2...3...					
Силосні, коренеплоди і картопля 1...2...3...					
Трави на сіно 1...2...3...					
Культури на зелений корм 1...2...3...					

Вихід кормопротеїнових одиниць з гектару кормових культур визначається за формулою:

$$\hat{E}\ddot{i}\ddot{i} = \frac{(\hat{E}\hat{i} + 10\ddot{i}\hat{i})}{2} \cdot \hat{A}\hat{i} + \frac{(\hat{E}\hat{i} + 10\ddot{i}\hat{i})}{2} \cdot \hat{A}\hat{i}$$

де Кпо - вихід кормопротейнових одиниць з 1га, ц

Ко і Пп — вміст кормових одиниць і перетравного протеїну в 1 ц корму, ц

Во і Вп — врожайність основної і побічної продукції, ц/га.

Комплексна оцінка вирощування кормових культур подається в балах.

Найвищий бал отримує та культура, яка має найкращий показник ефективності. Іншим культурам бали виводяться по співвідношенню показника ефективності цієї культури і показника культури, яка отримала найвищий бал.

Приклад. Сама низька собівартість кормопротейнової одиниці серед зернофуражних у гороху — 3,1 грн. Йому присвоєно 5 балів. Собівартість кормопротейнової одиниці вівса — 5,2 грн. Тоді бал, який присвоюється вівсу,

буде дорівнювати : $3 = \frac{3,1}{5,2} \cdot 5$.

Бали, які отримала та чи інша культура по всіх показниках ефективності її вирощування, сумуються, і по цій сумі визначається місце кормової культури. На закінчення зробити висновки, в яких порівняти показники комплексної оцінки кормових культур, що вирощуються в господарстві, із середньорайонними.

Завдання 9.2. Визначити економічну ефективність докорінного покращення багаторічних пасовищ.

Методика і порядок виконання завдання.

Для виконання завдання необхідно мати вихідні дані (таблиця 9.3.).

Таблиця 9.3.

Вихідні дані для розрахунку показників економічної ефективності докорінного покращення багаторічних пасовищ *

Показники	До покращення	Після покращення
1. Виробничі витрати на 1га пасовищ, грн		
2. Врожайність зеленої маси, ц/га		
3. Вміст перетравного протеїну у 1ц зеленої маси, кг		
4. Вміст кормових одиниць у 1ц зеленої маси, кг		
5. Вихід кормових одиниць з 1га, ц		
6. Ввихід перетравного протеїну з 1га, кг		
7. Вихід кормопротейнових одиниць з 1га, ц		

* Через відсутність в річних звітах окремих даних, необхідних для заповнення таблиці 9.3. практичне завдання виконується з використанням умовних даних.

Економічна ефективність довголітніх пасовищ після їх радикального покращення може бути охарактеризована додатковим виходом з 1га кормових одиниць і перетравного протеїну, економією витрат на виробництво 1ц кормопротеїнових одиниць і ін.

Додатковий вихід кормових одиниць або перетравного протеїну визначаються шляхом знаходження різниці між добутком врожайності зеленої маси на вміст кормових одиниць або перетравного протеїну в 1ц до і після покращення пасовища.

Економія витрат на виробництво 1ц кормопротеїнових одиниць — це різниця між часткою від ділення витрат виробництва на вихід кормопротеїнових одиниць після покращення пасовищ і часткою від ділення витрат виробництва на вихід кормопротеїнових одиниць до покращення пасовищ.

В аналізі визначити, яким культурам необхідно віддавати перевагу з точки зору їх ефективності.

Тестові завдання:

1. Кормова база - це:

- 1) всі види кормів;
- 2) корми рослинного, тваринного і мінерального походження;
- 3) співвідношення всіх видів кормів за їх поживністю;
- 4) обсяг і структура кормів, система їх виробництва та використання в тваринництві.

2. До кормів рослинного походження відносять:

- 1) концентровані;
- 2) мінеральні добавки;
- 3) соковиті;
- 4) грубі;
- 5) біодобавки;
- 6) зелені.

3. Структура раціону годівлі - це:

- 1) співвідношення всіх видів кормів за їх загальною поживністю;
- 2) загальна кількість кормів і окремих груп, обчислених у кормових одиницях;
- 3) співвідношення окремих видів кормів за їх поживністю.

4. Показники рівня розвитку кормової бази:

- 1) кормова площа, га;
- 2) урожайність кормових культур, ц/га;
- 3) обсяг виробництва кормів з розрахунку на 1 га сільгоспугідь, ц корм.од.;

- 4)обсяг виробництва кормів з розрахунку на 1 га кормової площі, ц корм, од.;
- 5)обсяг виробництва кормів з розрахунку на 1 умовну голову худоби, ц корм. од.

5.Показники ефективності кормових раціонів і типів годівлі тварин:

- 1)продуктивність худоби і птиці;
 - 2)площа кормових культур;
 - 3)собівартість 1 ц корм. од. у раціоні;
 - 4)урожайність кормових культур;
 - 5)собівартість 1 ц продукції, тваринництва;
- рівень рентабельності виробництва продукції тваринництва.

МОДУЛЬ 3. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Тема 10. Бухгалтерський баланс і система рахунків бухгалтерського обліку.

Мета заняття: Ознайомитись із способом узагальненого відображення в грошовій формі господарських засобів і джерел їх формування.

Способом узагальненого відображення в грошовій формі господарських засобів і джерел їх формування є бухгалтерський баланс. Баланс – це двостороння таблиця, у якій ліва сторона – Актив, права – Пасив. В Активі балансу відображуються засоби по складу і розміщенню (все те, що дано підприємству, що воно має на визначену дату), а в Пасиві – джерела утворення цих засобів згідно їх цільовому призначенню(тобто, за рахунок чого підприємство має те що йому дано).

Дебіторська заборгованість відображаються в Активі балансу (щось ми віддали і за це отримаємо гроші, товари або послуги, а поки що боржник користується цим).

Кредиторська заборгованість відображаються в Пасиві балансу (ми щось отримали і не розрахувались, тимчасово користуємося чужими засобами: грошима, товарами або послугами).

Завдання 10.1. За приведеними даними скласти баланс в спрощеному вигляді на 2015р.(Таблиця 10.1)

Методика і порядок виконання завдання.

Завдання виконується на основі приведених даних у вигляді таблиці в лівій частині якої приводиться сальдо по дебету рахунку, в правій – сальдо по кредиту рахунку. В балансі підсумки Активу і Пасиву завжди рівні, Активи складають суму Зобов'язань і Власного капіталу, а Власний капітал – це різниця між Активами та Зобов'язаннями .

Вихідні дані:

Нематеріальні активи підприємства складають 30 тис. грн, основні засоби – 150 тис. грн, а уставний капітал – 200 тис. грн. На складі є запаси сировини та матеріалів на суму 110 тис. грн і готової продукції на 70 тис. грн. Для виробництва були взяті кредити в сумі 100 тис. грн. Кредиторська заборгованість постачальникам складає 80 тис. грн, а дебіторська заборгованість – 90 тис. грн. У підприємства склалась заборгованість по оплаті праці в сумі 40 тис. грн і заборгованість по розрахункам з бюджетом – 20 тис. грн. Грошові суми в касі і на поточних рахунках – 50 тис. грн.

Таблиця 10.1

Баланс на _____ 2015 р.

Актив (сальдо по дебету рахунка)	Сума	Пасив (сума по кредиту рахунка)	Сума
Склад і розміщення засобів		Ждерела утворення і цільове призначення господарських засобів	
I Необоротні активи		III Власний капітал	
.....		
II Оборотні активи		IV Поточні зобов'язання	
.....		
Баланс		Баланс	

МОДУЛЬ 4. ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ, РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ, ЗАПАСІВ І НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТА ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА В ТВАРИННИЦТВІ

Тема 11. Облік грошових коштів та розрахункових операцій

Мета занять: Ознайомитись з виконанням операцій з грошовими коштами, своєчасним і правильним документальним оформленням операцій з руху грошових коштів, контролем за дотриманням касової і розрахункової дисципліни, наданням користувачам повної, правдивої і неупередженої інформації про зміни, що відбулися в грошових коштах підприємства.

Для відображення коштів використовуються рахунки і субрахунки:

30 “Каса”

31 “Рахунки в банках”

311 “Поточні рахунки в національній валюті”

312 “Поточні рахунки в іноземній валюті”

313 “Інші рахунки в банках в національній валюті” та інші.

Завдання 11.1 За приведеними даними провести бухгалтерський облік надходження грошей до каси та їх використання.

Методика і порядок виконання завдання.

Завдання виконується у вигляді таблиці “Господарські операції з обліку

руху грошей.” Для узагальнення інформації про наявність та рух грошових коштів у касі підприємства призначений рахунок 30 “Каса”, який має субрахунки 301 “Каса в національній валюті”, та 302 “Каса в іноземній валюті”. За дебетом рахунка 301 “Каса” відображується надходження грошових коштів у касу підприємства, за кредитом – виплата грошових коштів із каси підприємства.

Вихідні дані:

Залишок готівки в касі ПСП “Маяк” на 06.09.2015р. був 206,80 грн. підприємство одержало в банку готівку для виплати заробітної плати 3200 грн. за документом №450. Від покупців надійшла виручка за реалізовану сільськогосподарську продукцію – 10654,70 грн. У цей же день було виплачено працівникам заробітну плату – 2630 грн., премію – 560,60 грн. Видано у підзвіт головному економісту підприємства Гончарову В.В. на витрати на відрядження – 290 грн. Внесено в банк на поточний рахунок – 10 000 грн.

Відобразіть ці операції, використовуючи таблицю 2.1

Таблиця 11.1

Господарські операції з обліку руху грошей в касі ПСП “Маяк.”

Пор. №	Дата	№ документа	Зміст операції	Кореспондуючі рахунки		Сума грн
				дебет	кредит	
1	2	3	4	5	6	7

Тема 12. Облік оплати праці і розрахунків з працівниками

Мета заняття: Ознайомитись з формами та видами оплати праці, їх обліком, нарахуванням та розподілом заробітної плати.

Завданням обліку праці та її оплати є:

- точне і своєчасне документальне оформлення даних про обсяг виконаних робіт та нарахованої оплати праці;
- правильне нарахування оплати праці кожному працівнику;
- повний і своєчасний розрахунок з працівниками по оплаті праці;
- своєчасне складання бухгалтерської звітності з оплати праці.

Завдання 12.1 Розрахувати заробітну плату робітників бригади, яким за

фактично виконану роботу нараховано за відрядними розцінками 150 грн. Тарасенко І.П., робітник 5 розряду, відпрацював 3 дні, Петренко О.П.(має 4 розряд), відпрацював 3 дні, Іваненко К.І. (має 4 розряд), відпрацював 2 дні. Денна тарифна ставка 4 розряду 4,13 грн., 5 розряду – 4,76 грн., тарифні коефіцієнти 4 розряду – 1,8, 5 розряду – 2.

Розрахунок провести за коефіцієнто-днями.

Таблиця 12.1

Розрахунок заробітної плати за коефіцієнто-днями.

ПІБ	Табельний	Розряд	Тарифний	Кількість	Відпрац	Денна тарифна ставка,	Кількість	Сума на	Сума нарахованої оплати праці грн,
	ий		й	ь		ставка,	ь	один	
							коєфіціє	коєфіціє	
Тарасенко І.П. Петренко О.П. Іваненко К.І.									
Разом									

Завдання 12.2 Розрахувати заробітну плату членам бригади за коефіцієнтом роботи .

Бригаді із трьох працівників нараховано за фактично виконану роботу за відрядними розцінками 500 грн. Іванов М.П. працював 7 днів, його денна тарифна ставка складає 4,76 грн.; Петров О.В. працював теж 7 днів, його денна тарифна ставка – 4,13 грн.; Сидоров працював 6 днів, його денна тарифна ставка складає 3,36 грн.

Таблиця 12.2

Розрахунок заробітної плати.

Прізвище, ім'я, по-батькові	Табель - ний номер	К-сть відпрацьованих днів	Денна тарифна ставка	Заробіток за тарифом	Коефіцієнт роботи	Сума оплати грн.
Іванов М.П.						
Петров О.В.						
Сидоров І.С.						
Разом	-	-	-			

Тема 13. Облік виробничих запасів, готової продукції, тварин на вирощуванні і відгодівлі.

Мета заняття: Ознайомитись з обліком різних видів запасів, які необхідні для створення готової продукції, а також з обліком готової продукції.

Завданням бухгалтерського обліку запасів є своєчасне оформлення первинних документів на всі операції з запасами; здійснення точного і повного контролю за своєчасним оприбуткуванням, зберіганням і економним витрачанням матеріальних цінностей і одержання точних даних про кількість сільськогосподарської продукції, матеріалів та інших запасів.

У плані рахунків для відображення запасів передбачено клас 2 “Запаси”, який містить декілька рахунків:

- 20 – “Виробничі запаси;”
- 21 – “Поточні біологічні активи;”
- 22 – “Малоцінні і швидкозношувані предмети;”
- 23 – “Виробництво;”
- 24 – “Брак у виробництві;”
- 25 – “Напівфабрикати;”
- 26 – “Готова продукція;”
- 27 – “Продукція сільськогосподарського виробництва;”
- 28 – “Товари.”

Кожен із названих рахунків передбачає наявність декількох субрахунків.

Завдання 13.1 Оцінити рух товарних запасів за методом ідентифікації.

Методика і порядок виконання завдання.

Завдання виконується у вигляді таблиці за приведеними вихідними даними. Метод ідентифікації передбачає рух матеріальних цінностей з моменту їх придбання і до моменту реалізації або виробничого використання за фактичною їх вартістю, яка складається на момент придбання.

Вихідні дані. На початок травня на підприємстві значилось 625 одиниць матеріальних цінностей вартістю 100,0 грн. за одиницю. У травні надійшло ще три партії матеріальних цінностей: 1 травня 50 одиниць вартістю 100,0 грн. за одиницю, 13 травня – 100 одиниць вартістю 120 грн. за одиницю і 25 травня – 70 одиниць вартістю 140 грн. за одиницю. За цей же місяць реалізовано і відпущено на виробництво 775 одиниць матеріальних цінностей, у тому числі: 625 одиниць, що значились на початок звітнього періоду; 50 одиниць, що надійшли 1 травня; 100 одиниць, що надійшли 13 травня.

Таблиця 13.1

Оцінка руху товарних запасів за методом ідентифікації за травень.

№ рядка	Показники для оцінки руху запасів товарів	К-сть одиниць товару	Ціна за одиницю товару, грн.	Разом грн.
1	2	3	4	5
1	Запаси на початок звітного періоду			
	Куплено:			
2				
3				
4				
5	Разом надійшло (ряд 2+3+4)		-	
	Реалізовано і передано на виробництво			
6				
7				
8				
9	Разом реалізовано та передано на виробництво			
10	Залишились на кінець звітного періоду матеріальні цінності, що закуплені			

Завдання 13.2. Показати наявність і рух поголів'я тварин і визначити приріст живої маси на відгодівлі у тварин згідно приведених вихідних даних.

Методика і порядок виконання завдання

Наявність і рух поголів'я тварин розраховується у вигляді таблиці для кожної конкретної облікової групи, яка перебуває на вирощуванні або відгодівлі (нагулі) протягом звітного періоду у певної матеріально відповідальної особи. Для документального оформлення приросту тварин за звітний період застосовуються спеціалізовані форми первинних документів: Відомість зважування тварин (ф. № ПТ - 7) і Розрахунок визначення приросту (ф. № ПТ - 8). Форма № ПТ – 8 застосовується для розрахунку визначення приросту живої маси тварин. Приріст живої маси тварин є продукцією вирощування молодняку тварин, птиці та тварин на відгодівлі.

Розрахунок приросту живої маси можна визначити за формулою:

$$П = ВК.Р. + ВВ. - ВП. - ВП.Р., \text{ де}$$

П – приріст живої маси;

ВК.Р. – вага поголів'я тварин на кінець року;

ВВ. – вага тварин, які вибули протягом року (включаючи вагу падежу);

ВП. – вага приплоду і поголів'я, яке надійшло протягом року;

ВП.Р. – вага поголів'я на початку року.

Вихідні дані: у господарстві на початок року залишалось 350 голів корів живою масою 610 ц. На протязі року отримано приплоду 90 голів живою масою 32 ц, придбано 60 голів живою масою 42 ц, переведено з основного стада 20 голів живою масою 40 ц.

За рік реалізовано 140 голів живою масою 448 ц, переведено до іншої групи 30 голів живою масою 95 ц, загинуло 5 тварин живою масою 2 ц. На кінець року залишилось 345 голів живою масою 510 ц.

Наявність і рух поголів'я тварин звести у формі таблиці.

Таблиця 13.2

Наявність і рух поголів'я тварин у господарстві

Пор. №	Показники	Кількість голів	Жива маса, ц
1.	Залишок на початок року		
2.	Надійшло :		
	- приплід		
	- придбано		
	- переведено з основного стада		
3.	Вибуло :		
	- реалізовано		
	- переведено до іншої групи		
	- загинуло		
4.	Залишки на кінець року		

Тема 14. Облік основних засобів та нематеріальних активів

Мета заняття: ознайомитись з обліком витрат, пов'язаних з використанням основних засобів і нематеріальних активів.

Бухгалтерський облік основних засобів повинен забезпечити узагальнення інформації про наявність та рух основних засобів, достовірне визначення вартості (оцінки) основних засобів, контроль за їх наявністю і збереженням, правильне і своєчасне нарахування зносу, контроль за правильністю та ефективним використанням коштів на модернізацію основних засобів та інше.

Систематичний розподіл вартості необоротних активів, яка амортизується протягом терміну їх корисного використання, називається амортизацією.

Відповідно до принципів бухгалтерського обліку вартість необоротних активів (основних засобів) має розподілятися протягом усього терміну їх експлуатації шляхом списання на звітні періоди, протягом яких ці активи матимуть виробничу користь. Завдання амортизації – розподілити вартість необоротних активів тривалого використання на витрати протягом очікуваного терміну експлуатації на основі систематичних і раціональних записів, тобто це процес розподілу, а не оцінки.

Завдання 14.1. Нарахувати амортизацію необоротних активів методом прямолінійного списання вартості об'єкта, використовуючи наведені дані.

Методика і порядок виконання завдання.

Існує декілька методів нарахування амортизації основних засобів: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий.

Метод прямолінійного списання вартості об'єкта передбачає нарахування амортизації протягом усього терміну його експлуатації. Таким чином, амортизація залежить тільки від тривалості терміну служби, а норма амортизації є постійною.

Вихідні дані: початкова вартість вантажного автомобіля 50 000 грн. Строк його експлуатації 5 років, ліквідаційна вартість наприкінці п'ятирічного терміну експлуатації складає 5 000 грн. Необхідно розписати нарахування амортизації протягом 5 років. Рішення відобразити у таблиці і зробити висновки.

Таблиця 14.1.

Нарахування амортизації методом прямолінійного списання (грн)

Звітний період	Первісна вартість	Річна сума амортизації	Накопичений знос	Залишкова вартість
Дата придбання				
Кінець 1 року				
Кінець 2 року				
Кінець 3 року				
Кінець 4 року				
Кінець 5 року				

Тема 15. Облік витрат та виходу продукції тваринництва, собівартість продукції тваринництва

Мета заняття: ознайомитись з обліком витрати на виробництво продукції тваринництва і розрахунком її собівартості.

Об'єктами обліку виробничих витрат у тваринництві є технологічні групи

тварин за їх видами. На кожен таку групу тварин відкривають окремі аналітичні рахунки, на яких відображують витрати на утримання тварин та вихід продукції тваринництва. Облік витрат та виходу продукції тваринництва слід вести на рахунок 23 «Виробництво» субрахунок другого порядку 232 «Тваринництво», на дебеті якого відображають витрати, а на кредиті – вихід продукції за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу.

На кожному аналітичному рахунку облік витрат ведуть за такими статтями: витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; засоби захисту тварин; корми; роботи та послуги; витрати на утримання основних засобів (амортизація, паливо, будівельні матеріали тощо) та інші.

Завдання 15.1. Визначити фактичну собівартість продукції молочного скотарства за приведеними нижче даними.

Методика і порядок виконання завдання.

У молочному скотарстві розраховується собівартість одного центнера молока і одного центнера приплоду. Собівартість однієї голови приплоду розраховується за вартістю 60 кормо – днів утримання корови.

Собівартість одного кормо – дня розраховується діленням усієї суми витрат на утримання основного стада корів на кількість кормо – днів.

Для визначення собівартості одного центнера молока необхідно загальну суму витрат на утримання корів (без вартості приплоду та побічної продукції) розділити на кількість центнерів одержаного молока.

Вихідні дані: оприбутковано продукції за звітний період:

- молока 5 000 ц за справедливою вартістю 1 ц молока 30 грн на суму 150 000 грн;
- приплоду телят 200 голів за справедливою вартістю на суму 40 000 грн;
- побічної продукції – 7 000 грн.

Витрати на утримання основного стада становили 220 000 грн. кількість кормо – днів утримання корів 73 000.

Завдання 15.2. За приведеними даними визначити приріст живої маси та собівартість 1 ц живої маси.

Методика і порядок виконання завдання

Для розрахунків користуються записами на кредиті аналітичного рахунку «Основне стадо великої рогатої худоби м'ясного напрямку». Собівартість 1 ц приросту живої маси по даній групі тварин обчислюють діленням витрат, зарахованих на дебет цього аналітичного рахунку, за вирахуванням побічної продукції і доходів від пункту штучного осіменіння, на приріст живої маси телят цієї групи з урахуванням живої маси приплоду.

Вихідні дані: на початок звітної періоду в господарстві залишилось 745 голів ВРХ, живою масою 745 ц і вартістю 189713 грн; куплено в інших господарствах – 50 голів, масою 50 ц, вартістю 10 000 грн. За звітний період вибуло: реалізовано 244 голови масою 5354 і забито на м'ясо – 50 голів живою масою 50 ц і загинуло з вини господарства – 16 голів живою масою 8 ц.

Залишилось на кінець року 995 голів живою масою 750 ц.

Таблиця 15.1

Розрахунок фактичної собівартості 1 ц живої маси молодняка ВРХ і тварин на відгодівлі

№ п/п	Показники	Кількість голів	Жива маса, ц	Сума, грн
1.	Залишок на початок року			
2.	Приплід			
3.	Приріст живої маси			
4.	Закуплено			
5.	Разом надійшло			
	Разом із залишком на початок року			
6.	Реалізовано			
7.	Забито на м'ясо			
8.	Загинуло з вини господарства			
	Залишок на кінець року			
9.	Разом вибуло із залишком на кінець року			

Додаток 1**Приблизні норми висіву насіння зернофуражних культур і картоплі, кг.**

Зернові озимі	220-250
Зернові ярові	210-240
з них:	
ячмінь ярий	210-230
овес	180-200
просо	20-25
Зернобобові	340-380
Картопля, ц	28-33

Додаток 2**Коефіцієнти переводу різних видів тварин в умовні голови**

Корови, бики, телиці старше двох років	1,00
Молодняк народження минулих років і велика рогата худоба на відголівлі	0,50
Молодняк великої рогатої худоби	0,25
Свині дорослі	0,50
Поросята від 2-х до 4-х місяців і ремонтний молодняк старше 4 місяців	0,2
Свині на відгодівлі	0,4
Поросята до 2-х місяців	0,05
Вівці і кози дорослі	0,1
Ягнята різних років	0,06
Коні дорослі	1,1
Молодняк коней	0,6
Птиця, в середньому	0,02

Додаток 3

Коефіцієнти виходу побічної продукції

Пшениця	1,2-1,5
Жито озиме	1,4-1,6
Ячмінь	1,0-1,1
Овес	1,1-1,25
Горох	1,0-1,3
Кукурудза на зерно	1,3-1,9
Буряк кормовий	0,3-0,5
Буряк цукровий	0,4-0,6

Додаток 4

Норми поживності кормів

Корми	Міститься в	
	Кормових одиниць,ц	1 ц корму Перевареного протеїну, кг
Зернові відходи	1,1	5
Зерно кукурудзи	1,34	7,4
Ячмінь	1,22	8,1
Овес	1	8,5
Горох	1,17	19,5
Солома (в середньому)	0,2	0,8
Стебла кукурудзи	0,37	2
Сіно багаторічних трав	0,5	11
Сіно однорічних трав	0,5	6,6
Кормові корнеплоди	0,12	0,9
Картопля	0,3	1,6
Силос (в середньому)	0,18	1
Сінаж	0,35	5,6
Зелена маса багаторічних трав	0,2	3
Зелена маса однорічних трав	0,2	2
Кукурудза на зелений корм	0,2	0,2
Ботва буряка	0,2	0,2

Література

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підруч. / В. Г. Андрійчук – К. : КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Економіка виробництва молока і молочної продукції в Україні : моногр. / за ред. П.Т. Саблука, В.І. Бойка. – К. : ННЦ ІАЕ, 2005. – 340 с.
3. Мацибора В. І. Економіка підприємства : навч. посібн. / В. І. Мацибора, В. К. Збарський, Т. В. Мацибора. – К. : Каравела, 2009. – 296 с.
4. Економіка сільського господарства : навч. посібн. / за ред. В. К. Збарського. В. І. Мацибора. – К. : Каравела, 2009. – 263 с.
5. Сухініна Л. І. Економіка і бухгалтерський облік в тваринництві : опорний конспект лекцій / Л. І. Сухініна. – Миколаїв, 2011 – 122 с.
6. Топіха І. Н. Економіка аграрних підприємств : курс лекцій / І. Н. Топіха. – Миколаїв, 2005. – 318 с.

Навчальне видання

**ЕКОНОМІКА І БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК
У ТВАРИННИЦТВІ**

Методичні рекомендації

Укладачі:

Коваленко Ганна В'ячеславівна
Альбещенко Олексій Станиславович

Підп. до друку _____ 2016. Формат _____

Папір офсет. №1

Гагнітура «Pragmatika». Друк. офсет. Ум. друк. арк. 16

Тираж 50 прим. Зам. № ____

Надруковано у видавничому відділі

Миколаївського національного аграрного університету

54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.